

НОВИ САД

КУЛТУРНО-ПРОСВЕТНИ И ПРИВРЕДНИ ЛИСТ ЗА ДУНАВСКУ БАНОВИНУ.

Број 1 и 2

Главни и одговорни уредник
ДУШАН ЧАМПРАГ

Краља Петра 3.

За власника и издавача одговара
ДУШАН ЧАМПРАГ

Година IX.

БОЖИЋ 1931

Дан велики, ал' шта тако студи?
Вера зебе, час живне, час клоне,
Демон црни јури измеђ људи,
А где стигне свако добро тоне.

И земља пита неба шир, —
Одвн тресе брда, поља:
А где је: „и на земљи мир,
Међу људ'ма добра воља?“...

Од тисућа мудрина свих дана
Када на свет дође Исус дете,
Баш тај завет муњом с неба сева,
Чујте људи, да га разумете.

И Исус дав'о наук тај
За целога жића свога,
Ал неће, неће демон, змај
Да се врати с пута злога.

Подигли се неки силни, пусти,
Окрут пород гази, тлачи мале,
Отров злоће бљује из чељусту,
Гранате му куће руше, пале...

Ех, само небо даже лом,
Дотужа му дивља сила,
И тиран паде, — бесу том
Сама правда покров свила.

Па сад силни лицемерјем гуде,
Ех, та нису они повод дали,

Али одмах истина је туде
И с њом редом људски идеали:

Бацимо на све заборав,
Биће свика срећа боља,
Миром нек дише видик плав,
Међу људ'ма добра воља.

Љубомир Дожњ.

ИСТОРИСКА НОЋ У ВИТЛЕЈЕМУ

Пре хиљаду и деветстотина и више година родио се једне ноћи у Јерусалиму Бог и Човек, с небеском мисијом на овој планети, да расветли тајне Неба и Земље, и да унесе Светлост у вечне законе свемира, да створи највеличанственије морално-етичке аксиоме, тако потребне за Човечанство, али данас можда потребније но икада досад!

Да размекша душе и очисти срца од свих антисоцијалних и антихуманих призива у оних које је живот обасуо свим својим дражима и лепотама — у оних који никад нису провирили у душе других који, трошећи снагу и кидајући нерве, мучно греде животном стазом испреплетаном трњем и коровом, а коју ће стазу као рефлектор да обасја и разгреје људска срца буктињом неограничене Љубави божанственог Бића свог.

Да, потребно нам је напајати душе наше на извору Истине и упутити их крајњем савршенству, Богу, да би тако некогод ишчезали сви неспоразуми у Човечанству и завладао вечити мир међу људима као први постулат остварења Царства Божијег на Земљи, како би зраци сунца Љубави пробали дебеле наслаге црних обличива и озарио их и унео

нешто миља и раздраганости у њихове нарањаване душе и ојањена срца.

Да, знао је Он где је Правда, а где ли Неправда, и зато се и родио у Витлејему у пећини на слами, да већ првом својом појавом на овој Земљи манифестује своју непосредност, своју топлину према онима који пате, који су презрени и запуштени.

Али се већ на обасјаном Небу те ноћи појавио и ужасни привор крваве и страшне Голготе, на коју ће Га послати фарисеји и садукееји, изобличивши Га најпре у народу, па да га после предаду бичевању и крсту као највећег злочинца. Разјарена и заведена руља ће Га жигосати маском софисте и оплешће му венац трновити.

Противу Њега ће се дати и други сталежи друштвени: Њега ће свештенство денунцирати као безбожника, интелигенција за превреденог варалицу, а судије ће Га у име закона осудити на распеће, са подругљивим натписом изнад главе Му мученичке: „Исус Назарјанин, Цар јудејски“.

Сећајте се данас оног места у Еванђељу, где стоји: „Светлост је светлила у тами, али тама није хтела да спозна светлост...“ „Дошао је међу своје, а његови га не примише“.

Искупителу човечанства се једанпут у тешком страдању из груди отргну онај очајни вапај, прекор свим вековима и поколењима: „Лисице имају своја скровишта, птице небеске имају своја гнезда, а Син Човечији нема камо да положи уморну главу своју“.

Нема, да! Јер се на површини људскога живота ухватио жабокреч, пошто су се чланови друштва свагда борили против савршенства, дакле против Онога, који је Пут, Истину и Живот значио. Људи су мрачни, и она свирепост у њима, увек је тражила крв праведника и главу мудраца! Наћи ћете на свакој страници историје људскога рода ужасне и срамне трагове херостратског уништавања свега што је племенито и хумано.

Зато морамо о циљу рођења, о смислу и смрти Богочовека увек говорити, док траје света и народа у свима временима, да би смо се тако на врелу непресушном надањавали у великим одлукама за остварење најдостојнијих идеала и ради уздигнућа душа наших до Вере у Човека. Само ћемо тако поћи стазама ка Правди и Добру, који руше зидине лажу и лицемерства, па тако потпомажу Узвишено и Лепо, јер је данас Дан рођења Онога, који је живео, трпио и умро да од двоножних животиња начини људе.

Да, Христос је веровао у своје небеско посланство на земљи, јер је проповедао да је Царство Божје у нама самима, па је на основу тога говорио: „Будите савршени, као што је савршен отац ваш небески“. А, то значи да се човеков морал добрим васпитањем може развити до бескрајних димензија и формирати од људи бића слична боговима.

Из даљег живота овога Назарјанина види се да се тај принцип оснива баш на самој науци Његовој, дакле на чистим идејама Великога Учитеља, а не на изопаченој конфесији, јер само те идеје са својим дубоким морално-етичким значењем могу да нам улепшају и усреће живот. Ко у души схвата и осећа Христа, тај је једно с њим, тај разуме заповед Његову: „Будите једно с оцем, као што сам ја једно с њим“.

Напајамо се моралним причешћем на извору науке овог највећег педагога људскога рода, јер је данашњи живот пун неправде, мржње и људских патња, како бисмо што одваж-

није могли повести борбу противу узрочника и творца неморала, противу корупције и алкохола, против порнографских књига и филмова, против рата и међународне плачке, а потпомажимо борбу хуманости за права човека, за просвећивање народа, за образовање широких маса, јер је зато отишао на Голготу Син Божији, Исус Христос!

Т. Д.

У ЗНАКУ КРИЗЕ

Необична разматрања о Божићу

Оружање је на дневном реду. Ако ће оружање на пољу јавнога рада — капитали и хумана друштва одабрали су оружје за Божић. Незапосленима пруже помоћи за који дан, а сиротињи угреју топлим чорбом уста...

Ако ће оружање на пољу трговине — оградилу су се велики трговци по свету царинском тарифом, па не пуштају туђу робу у земљу. Али зато ни туђа земља не прима њихове робе...

Ако ће на пољу финансијске стромоглавије — има и за то оружја и помоћ. Наштапају милијуне шарена папира, и банке иду, а злато опет остаје у рукама, у којима је досад било.

Ако ће на пољу књижевном — ту тек има на избор оружја, јер ту се управо не бира оружје. Књижевник је ко год хоће да је то. А кад се појави бољи, свлаче га они слабији доле.

Ако ће на пољу морала — ту се такмачи Европа и Америка, која ће више пијаница отхранити, која ће се у игри и песми више најерити, која ће у спорту лепше терати ветар капом, која ће за сваки дан и за ратовање боље лорфе изумети и која ће боље децу васпитати, да убијају своје родитеље, и тако даље, и тако ближе.

Но данас је оружање с разоружањем на дневном реду. Да видимо, шта нам Божић о том каже,

Цар Ирод је оружјем тражио Исуса да га погуби и хиљадама младенаца метнуо је под нож. А нови Ироди то исто раде, и сад и увек, и на Божић. И тако мисле радити, до год их кука и мотика не разоружа до голе душе. О чем сањају, о том и раде. Измишљају оружје и гасове. Ако не могу

да посеку, онда да угуше, а све зато, што би хтели туђе земље, туђе производе, туђе народе, туђин да им ради и да им аргати.

Божји нам доноси рођење, живот, а ми говоримо о оружју, и смрти. Зато, драги и побожни читаоци, не кривите нас и „Нови Сад“, него нове Ироде, којима су уста пуна уговора о миру и о пакту Друштва народа, које сматрају за десет заповести двадесетог века, а иза леђа трују ваздух, тај једини бесплатан напитак, да њим погуше читаве народе.

Кривите оне, што неће да знају за највећу заповест Христову: Љуби ближњег свог, то ће рећи сваког човека, као сам себе; што проповедају разоружање, а у потаји се оружају до зуба и гурају један народ на други, да би као трећи извукли што бољи њар.

Кривите оне, што се привидно држе мира, а на сваком кораку стварају немире и паклене машине; оне, што проповедају свакојаки „изам“: шовинизам, фашизам, бољшевизам, и какав ти Боже знаш — изам.

Због њих је увек на дневном реду разоружање и ново оружање.

Све до светског рата владала је светом дипломатска изрека: Ко жели мира, нека се спрема за рат. Али од првога дана великога рата оборена је та крилатица и место ње осветана је истина: Ко жели рата, нека се спреми за рат. Јер да је „срце Европе“ желело мира, не би се спремао за рат и не би топовима и крилатицама терало Французе из Париза, Русе из Петрограда и Москве, и Енглеze испод Цариграда.

И тако је овде осветана она Христова истина: Ко се лађа ножа, од ножа ће погинути. „Срце“ је престало да бије, јер су га јачи надбили. И ти јачи траже сад разоружање. Траже га сви и тражиће га. А хоће ли га наћи?

Тринаест година решавају о разоружању. А ми видимо да два велика народа на Истоку ратују. Како то? Откуд војска и откуд оружје? Зар није разоружање на дневном реду?

Јесте, разоружање је на папиру. Забележено је, колико ко сме имати војника, топова, лађа, крилатица и свију оних чуда, којим се људи брзо тамане. А кад завиримо у војне буџете, јест тако је, мртво слово држи се прописа. Али нико сем нових Ирода не зна, да се војни буџет у продужењу свом крије под разним невиним ставкама, па још већим од оних у војном буџету. И кад се такав буџет изгласа, опет је на дневном реду право оружање са привидним разоружањем.

Зато се с разоружањем на теже већ 13 година. И сад хоће да поново доказују, да нас је криза живота захватила, и сад хоћемо да се разоружамо. И сад хоће оружање да претопе у главно оружје против кризе. А неће да увиде, да се и криза није сама од себе родила, него су је опет људи стварали, баш оним силним оружањем, оним страшним ратовањем и оним ситним свагдашњим ратовањем у мирно доба.

Јер да тога није било и да тога данас нема, зар би се појавила грозничава криза економска, криза привредна, криза банака, криза злата, криза сиротиње, криза интелигенције, криза рада, криза незапослених, криза осећаја, криза морала, криза капитализма, криза

материјализма, криза општа, криза држава, криза свега свега...

Уздајмо се у Божић и у своју снагу, па да кризе растерамо и Божић прославимо — обично.

У то име: Христос се роди! И ваистину роди! *Еразмо.*

ТРАЖЕЊЕ ОД ЖИВОТА

Божјића размишљања

I.

Сократа, мудрог Грка, питали његови ученици: „Кажми нам, учитељу, шта је живот?“ А мудрац им одговори: „Живот, то је једна реч!“ — А како се зове та реч? — „Та се реч зове: *Ја!*“

И када ученици његови одоше до њега да виде и проуче његово кретање и његов рад; да схвате и разумеју његово дело, он их удаљи од себе. — „Али учитељу“, — говорашу они — „па ти си нам рекао да си *Ти* живот“... Он им мирно одврати: „Ја сам вам казао, живот се зове *Ја*, а ви га ето називате *Ти!*“

Мудри и велики људи морају увек да говоре својим језиком, то још из давнина тражи литература. У ствари, Сократ је хтео да каже ово: „Ви морате свој живот да развијете из вас самих, а не по посматрању на спољни живот других. И ако хоћете да ваш живот буде у складу са животом других, онда морате увек само *давати* а не *узимати*.“

II.

У данашњици, разузданој и пометеној, људи, када год, проговоре о животу хоће од њега само да узму. Сваког дана, кроз сваку годину неуморно говоре: Ми би хтели нешто од живота. А то, о чему они мисле, то је само *спољашна страна* живота. Они који тако говоре — чланови су свих друштвених слојева. Сиромаси и богати, високо образовани и они без културе. Једни гледају у то „нешто“ што од живота траже — у доброј исхрани; други је виде у пићу; трећи опет мисле да је то у модерној тоалети, у приређивању извесних свечаности, — а неки је траже у друштвености, путовању и т. д.

И све то гледају сасвим обично и површно — као да су ови дани тако лаки, празни и прозачни.

Не треба рђаво разумети. Човек треба да једе и пије у довољној мери, да пуши, да пева и игра кад му је душа ведра и задовољна. Али, на жалост, то није оно што он жели. Жеља је код данашњег човека много већа и јача; он жели да преживљује много више *него што може*; он прецењује све прилике и околности које се сналазе око других — и он у њима види *прави живот*, од којег би и он хтео нешто да искористи.

Ако, на пример, има велосипед, он одмах жели моторни точак; ако има моторни точак он жели мали ауто, а ако и њега поседује — онда га жеља гони за великим, луксузним колима. А све то, ни из нужде ни из потребе, него искључиво

због прецењивања оног „спољашњег“ у животу. И ако данас отпутује на одмор у неки планински крај — он већ има жељу да се до године нађе у некој бањи, па већ рачуна и са годином која ће доћи и за овом, и тежи да се тада прође до каквог светског, интернационалног купалишта.

Запитајте само све оне ваше познанике који говоре: „Да им треба од живота нешто дати“, да вам објасне шта подразумевају под „животом од кога нешто желе“ и уверићете се, да се ту ради само о спољашњем; само о циркуском шаренилу живота, а никако о самом животу. Јер човеку је већ ушло у навик, да му поглед пада за кораком других људа; у место да своје очи употреби за то, да *добро загледа у самог себе*.

А тако је у свим сталежима и у свим друштвеним слојевима.

III.

Изгледа, као да нам онај део „*Ја*“, који је од праве вредности за изградњу нашега живота некако није при руци. Стари Грк, који је у оној речи *Ја*, видео живот, рекао је и ово: „Луд човек живи да једе, а паметан једе да живи!“

Ту је наглашено прецењивање профаног уживања живота, које ми називамо жељом, да се нађемо у савремено створеној спољашности истога.

Многи и многи људи који сваког јутра полазе у канцеларију, фабрике и на други свакидашњи рад; све више и више говоре о животу, за који мисле да су га промашили. Међу њима они млади нарочито радо наглашавају, да су они зато ту, да од живота осете нешто друго — нешто „боље“ од осталих. А сви су они исти, сасвим исти људи, који када у вече заврше рад — незнају шта ће са слободним временом које им преостаје, и незнају просто шта ће да отпочну са самим собом.

Пошто схваћају, да је њихов свакодневни рад само „спољашност“ живота — исто схваћање пренесе и на своје слободно време. Осећају тешку досаду; желе да сами себе некако избегну — и грчевито траже нешто од живота.

Не добивши оно што други имају — постају огорчени; критикују друштво и прилике; осуђују државу, власти и поредак, нападају све око себе, а на живот се бацају блатом... Сироти!... Они при свакој представи о животу немогу никада добити *оно*, што би *могли* имати, и ако, можда као људи и грађани и радници врше своје послове примерно.

IV.

Све има своје време. Па и ако је ово данашње површног облика, за наш јавни живот постала нека врста норме, схваћено као да је већ давно настало, ипак је живот тако кратак. Но он се може продужити, може издубити и обогатити ако се осети и разуме као *свој*, и ако се буде начисто са истином да човек живи само једанпут и само са једним жи-
вотом.

А то бива онда, кад човек дође до сазнања и до чврстога убеђења, да се негованем његовог ума и душе може постићи право и чисто уживање живота.

Хигијена ума и душе исто су толико важни као хигијена тела. Умна храна је данас јефтине, време и не стиже да је сву прибере; док преко човечије душе природа раскошно сипа огромне количине својих откровења, не тражећи друге захвалности сем једне: да јој се мало приближимо, да је осетимо и уверимо, како један пољски цвет може бити чаробнији од какве рекламе на филму, или да крила једне тичице у лету могу бити дража нашем оку него покрети неке „румба“-играчице. Филистери? Старомодни људи? Оставите те истрошене људе, нека и даље мирно говоре без утицаја и опасности по вас, да би сте остали непокретни.

Сјај Свемира светли много јаче и сјајније него и најсавршенија електрична светиљка, а музика радосног, бескрајног животног покрета ствара наш корак и ход лакшим од помодне дисонанце једне „спољашње“ цивилизације.

Онај, коме ове галми — вредности нису потребне — налази смешним да *нешто* од живота затражи и поседује, јер он добија *све*. Он добија толико од свог унутрашњег задовољства и тихе, благе радости, да увек може другима дати од оног сувишног, што му живот пружа. То је оно, што мора дати. На такве људе ми наилазимо код свих слојева друштва. Они ћуте, некако учвршћени у себе, и њихова јасна и приступачна љубавност у једном свету неповерења и зла, изазива код нас дивљење.

Откуда њима *то*, питамо се ми, и сажалевамо сами себе, пошто носимо тако много тешкоћа кроз живот — а ипак од живота тражимо само оно *нешто*, и бунимо се против радости данашњице код других.

Међутим онај диван пут који води у земаљски рај за све је људе подједнако дуг. Он почиње од нас самих и завршава се код нас самих.

Нови Сад, 31 децембра 1931.

Душан Шамбек.

Беда мађарских глумаца.

Мађарски пензионисани глумци, њих 670, траже просјачку легитимацију, да могу ниш у прошњу. Њих неколико имају само пензију месечну од око 600 динара а остали мање само 80—100 динара. Глумачко удружење сад је и те мање пензије смањило са 10% и још одузима и за унатраг подигнуте неке своте.

За чистоћу соколске мисли!

Четврт милиона црвених кошуља у хиљаду петстотина педесет соколских гнезда! Или скоро толико. То је бројно стање југословенског Соколства, које нам показује катастар Сокола краљевине Југославије под крај 1931., после непуне две године његова опстанка.

Уздигнуте главе гледамо, ми Соколи, у ту позамашну бројку, и осећамо, како нам брехћу мишице од снаге, како нам жилама тече врела крв и како нам се груди надимљу од набујале вере у соколску мисао и своју сопствену снагу. Са радошћу у очима посматрамо, како је наше Соколство изишло из свога узаног корита, и како снагом бујице, без застанка, плави и црвено бојадеше нашу земљу, брда и долине, варошице, села и засеке. Ношени овом брзицом, изгубивши са вида утонула ранија прибрежја соколске реке, ми смо као омађијани, и, у неком заносу, ми кроз капљице росе своје радости већ видимо, како нам весело, као шарена дуга, силази с неба на земљу остварено наше гесло: *Ке Југословен — тај Соко!*

Али нешто нас је тргло из тога сна и као облак засенило његову визију. Са једног соколског села допрла је до нас мелодија „О дона Клара“, коју у програму изводи „соколско-црквени певачки хор“. Са друге стране запарао нам је уши пискави глас Сокола, који у одори рекламира укусне производе своје млекаре и — свој соколски рад. Зачујени трљамо очи, и тада нам се одједном поглед зауставља у једном селу близу једног познатог нашег културног центра, на цимеру гостионице брата соколског одборника, који носи слику Сокола у одори и натпис: „Гостионица код доброг Сокола“... Долазимо к себи и, мерећи дубину мотком трезног размишљања, сазнајемо, да је разливео наше соколско море ту и тамо створило муљевите плићаке, који, непрочишћени и непродубљени, прете да се претворе у смрадне баруштине и да нам својим отровним пливовима окуже наш здрави и чисти соколски ваздух.

Нема сумње, преварили би се, када би од оно четврт милиона све примили за готове паре, када би веровали, да испод свих оних црвених кошуља бије право соколско срце.

Преварили би се и обманули сами себе, када би намерно затворили очи пред стварношћу да приличан број наших припадника, сем соколске легитимације и више-мање уредно плаћене чланарине, једва што друго везује за велику нашу соколску породицу. Нас та истина, међутим, ни мало не плаши, јер су Соколи вични да гледају истину увек право у очи. Она нас само упућује на опрезност и на размишљање: да тачно одмеримо своје снаге да јасно уочимо опасности које нам прете и да их за времена уклонимо.

Најважније је, и управо основно, да пре свега сами са

собом будемо на чисто. Не може се спорити, да огромни пораст данашњег Соколства резултира у првом реду из унутарње снаге саме соколске идеје, нарочито соколске концепције нашег темељног националног и државног проблема — из чињенице, да је данашња Југославија живела у срцима и душама соколским још давно пре њезина политичког остварења, онда, када је она на многим странама имала бројне и огорчене противнике. Показало се, да је Соколство, као авангарда југословенске мисли, одувек упућивало наш национални и државни живот на једини прави пут, који омогућава пуни и неметани развитак свих наших националних снага, а тиме уједно и наш културни, социјални и економски напредак и

Др. Владимир Белајић
председник просветног одбора Савеза С. К. Ј.

просперитет. Не може се, на даље, спорити, да је прошло-годишњи наш слет у Београду, који је био добио размере величанствене националне манифестације, много учинио да је соколски покрет добио овако силног полета и да су се наши соколски редови овако снажно и нагло проширили. — Али, с друге стране, исто тако је неоспорно, да има и спољних чинилаца, чинилаца ван Соколства, који су били од немалог значаја за његов нагли развитак у последње две године. Признање, које је Соколство у више махова добило са највишег места и став који је Кр. влада, нарочито у својој декларацији од 4. јула пр. г., узела према Соколству, прогласивши његову културно-просветну мисију за саставни део државне политике, створили су престиж Соколству и подigli му високо углед и код оних, који раније нису баш много за њ марили.

Уз ове благотворне спољне факторе за пораст Соколства појавили су се, на жалост, и такви, од којих је оно видело више штете но користи, и који, у извесној мери, претстављају аз њ директну опасност, па су и дали повода, да са овим чланком повучемо за уже нашег соколског звона.

Мислимо овде на оне, који су полетели у соколске редове не из унутрашњег уверења и

одушевљења за соколску мисао, већ из побуда сасвим несоколских, и који, јер их није увек лако препознати и пребројати, баш у главном и стварају варљиву илузију о унутарњој, правој снази Соколства.

Просуђујући садашње стање Соколства и његов будући развитак, морамо увек и пре свега имати пред очима ову основну истину: да се Соколство — ако жели да остане здраво, за живот способно и увек само себи верно — мора увек ослањати једино на своју сопствену снагу, на своју унутарњу моралну вредност, на соколску свест, духовну повезаност, пожртвованост и љубав својих припадника, и да свака помоћ и потпора споља, па макар она долазила и од стране саме државе, мора биса увек од споредне, секундарне важности. Соколство не сме и не може никада ићи на штакама. Оно мора увек чврсто стајати на својим рођеним ногама. У резолуцији савезне главне скупштине од 29. марта п. г. речено је, да је наше Соколство, организовано у Савезу Сокола краљевине Југославије, покрет приватне иницијативе, у који сваки поједини члан добровољно уноси своју личну вредност и свој лични рад. Наглашено је онде, да Соколство, у складу са соколском идеологијом, соколском традицијом и општим соколским начелима, самостално одлучује о свим питањима, која се тичу провођења соколске идеје. То није само декоративни натпис на фасади соколске зграде; то је њезин темељ и основа. Јер само то и такво Соколство моћи ће да успешно изврши велике задатке, који су му постављени, само то и тако Соколство моћи ће нарочито да буде моћан и главни чинилац у изградњи југословенског духовног јединства и југословенске националне културе, у снажењу и развијању југословенског националног осећања и потпуне југословенске националне свести.

Соколство не може тај свој велики задатак извршити само бројном снагом своје организације, јер број, сам о себи, значи силу, а Соколство се у борби за своје идеале никада није служило силом и не мисли то чинити. Оно је прибегавало сили само онда, када је требало сузбити туђу силу, док своје идеје никада никоме силом није натурало. Његово најмоћније оружје увек су били само правда и истина, само увишенија лепота и велика етичка вредност његових начела, само жарка и племенита братска љубав, пуна праштања и пожртвованости, љубав, која устојучава снаге, која све даје а ништа не тражи. Љубав, која ствара апостоле и фанатике, те једине праве носиоце и вође сваког покрета.

А овакве љубави може да буде само у слободном Соколству, у Соколству приватне иницијативе, у коју свако улази добровољно, по слободној својој одлуци и са чистом намером, да свој живот, и приватни и јавни, утемељи на соколским начелима и у духу сокол-

ске идеје. Слобода према напољу и слобода унутра, слобода уверења и слобода савести јесте и остаје кичма здравог Соколства, Соколства како га је замислио и остварио велики геније Мирослава Тирша. И зато у њему не може бити места онима, које је у соколски табор дотерао страх и кукавичка тежња да овоме или ономе угоде, или да се са националног гледишта покажу бољима него што су. Не може бити места у њему онима који мисле, да се у соколани налази отскочна даска за овакву или онакву каријеру. Не може бити места у њему онима који мисле, да се у соколани стиче и вештина пењања по дрветима чиновничке хијерархије. Не може бити места у њему ни онима који мисле, да са црвеном кошуљом могу покривати моралне љаге своје мутне прошлости. Не може бити у њему места ни онима који мисле, да је кроз соколану најкраћи пут до Св. Саве овог или оног степена. Ни кукавички страх ни одвратно лицемерство, ни празна сујета ни прорачуната саможивост не може и не сме имати приступа у соколско радионицу, у соколско светилиште, у величанствен соколски храм, на чијем pročелу стоје пламеним словима исписане речи: *Ни користи ни славе!*

Соколство је давно престало бити празна парада и манифестација. Оно значи израђени и одређени поглед на живот и свет, оно претставља у нама оно племенито вечито незадовољство са стањем у коме смо у трајну, неутуживу религиозну, божанског порекла тежњу за усавршавањем самога себе, свога народа, Словенства и целог човечанства, тежњу за приближењем Вечноме и Апсолутном, тежњу да будемо савршени део савршене целине.

Оваква тежња може се родити и може се гајити само у слободном човеку и у слободној средини. И зато тражимо, да само слободни људи доброга гласа имају приступа у соколске редове. Зато тражимо, да време прокушања од шест месеци не буде само празна формалност већ истинско испитивање и озбиљно припремање за полагање свечаног соколског завета. На прагу соколане не тражи се неки нарочити, виши степен савршенства, неке нарочито израђене врлине и крепости. Тражи се само чиста прошлост, чисте намере и добра воља. Сви смо ми људи са већим или мањим пороцима и недостацима, па се наша морална вредност не цени само по врлинама које нас красе, већ и по искренности тежње и јачини воље за поправком и усавршењем.

Али поред слободе споља тражимо слободу и унутар Соколства. Тражимо да свако може слободно изложити своје мишљење, тражимо да се у свакој соколској јединици од свакога респектује и поштује на основу слободне дискусије створена одлука, тражимо да се начела соколског демократизма свуда поштују и очувају светла и неоскрвљена. Тражимо свуда и свагде чистоћу соколске мисли!

Како да уређујемо улице и тргове?

Уређење улица и тргова и њихово стално добро одржавање један је од најважнијих задатака градске Управе и радови у свези са извршењем овог задатка представљају у сваком месту знатну буџетску позицију. Добро уређени и добро одржаване улице и тргови много доприносе општој хигијени, те се зато на овај задатак треба да обраћа врло велика пажња и сви радови врше и промишљено и стручно а и штедљиво. Ако су површине улица и тргова велике, то је и штедња код свих радова на њима веома важна, јер није свеједно, да ли ће на један квадратни метар бити мање или више утрошено, будући да и непотребни издатци као и уштеде репрезентују увек знатне своте.

Код улица и тргова имају посебан карактер пешачке стазе поред кућа, коловози за колски и аутомобилски промет, те површине између пешачких стаза и коловоза. Улице треба да имају толике ширине, да се у њима може пре свега обављати несметано пешачки и колски саобраћај. Веће ширине може им се дати само ако је џеп градске управе дубљи, јер начиним широку улицу, те је немоћи уредити, или уредити је само половно, или уредити је, па је после не моћи одржавати у реду, више је него лакоумно. Овако радити значи наносити штету и градској благајни и грађанима. Ово све важи за тргове у још већој мери.

Најидеалније стање било би у сваком месту оно, када би се могло све улице и све тргове подједнако уредити, но ово је немогуће услед ирвеликих трошкова. Свуда су обично стари делови града камен спотицања. Добро пројектовани нови делови града требало би да садрже мање тешкоћа у овом погледу, јер треба да имају смишљено димензионарање улица и тргова.

Није потребно наглашавати, да ми у нашем граду нисмо задовољни ни са уређењем наших улица ни тргова ни са њиховим одржавањем. Много што шта су старе погрешке наших претходника а много што шта су погрешке из скоре прошлости. Све улице треба као и тргове уврстити у разне категорије према величини промета и саобраћаја у њима, те њихове опште важности. За све улице треба имати тачне податке о томе, како су уређене пешачке стазе, како коловози како површине између пешачких стаза и коловоза. Исто тако треба имати за све улице и све тргове програме дефинитивног уређења, те мало по мало ово дефинитивно уређење спроводити.

У једном граду као што је наш а по готову после његова уједињења са градом Петроварадином задатак уређења и доброг одржавања улица и тр-

гова и врло је велики и врло је тежак и озбиљан. За ове скоро три године, од како смо са Петроварадином у заједници, нисмо ни то успели, да обезбедимо добар саобраћај кроз трђаву ни на путу према Вуковару ни на путу према Београду. *Пролаз кроз штерђаву у оба правца је страшан и за живота опасан.* Док се о овим путовима старала мала петроварадинска градска управа поред својих малих средстава, могла се цела ствар и разумети, али у новој ери то се не може опростити. Да су само ова два важна правца, како треба, уређена до сада, петроварадинци би осетили очигледно корист од свога уједињења са градом Новим Садам. Овако они виде слабо вајд од уједињења с нама. Тек је страшна несрећа приликом судара воза и аутобуса градску управу пробудила иза сна. Добра управа се никада не види, већ је виде само добри стручњаци. Где се све слаже, где се о свему води брига, где се све предвиди, и учини благовремено и промишљено по јавној дужности, ту се нико не тужи и ту је добра управа — као и обрнуто.

С обзиром на мало место у овом листу не можемо се у детаљнију разраду овог питања упустити с погледом на прилике у нашем граду по његовим појединим деловима, но мислим да смо доста јасно доказали, да је у нашем великом граду уређење улица и тргова као и њихово добро одржавање тако велик задатак, да би безусловно било потребно, да за решавање истог имамо у оквиру градског грађевинског одељка потпуно посебно одељење са довољним бројем стручњака и савесних и озбиљних. На овај начин би се барем толико уштедило, колико бисмо издали у виду плате а оно што бисмо поарошили, било би боље и промишљеније уграђено. Ови би требали пре свега да скупе тачне податке о данашњем стању улица и тргова, да их категорично, да начине програм дефинитивног уређења улица и тргова, те да могу увек врло темељне, озбиљне и промишљене техничке елаборате израђивати. Булевар Краљице Марије најбољи је пример, како се у малим и сиромашним градовима не сме ни не може радити. За овакве булеваре наша средства су мала. Када је већ булевар начињен, требало би за његово уређење и стално одржавање начинити посебан фонд из доприноса свих интересената за стварање тога булевара, но мада постоји за то законска могућност, не чини се у том правцу ништа.

Инж. Миливој Матин.

Претплатницима и пријатељима православне вере едакција честита празник Христово Рођења.

О Србима у данашњој Мађарској

1. Промене у насељима због рата.

Ратови су увек изазивали померање људских насеобина. Има случајева да су се често и веће масе понеких народа сељакале из једног краја у други у појединим државама, а има случаја да су прелазиле овеће групе из једне државе у другу.

И последњи Светски Рат,

жави. Тако исто пак и многи су се Мађари одселили из наше државе у Мађарску.

Од Мађарске отпали су многи крајеви и припали нашој држави (велики делови Бачке, Баната и Барање) те Чехословачкој и Румунији, а уз то се и из оних крајева који сачињавају данашњу Мађарску многи раселили. Тако се сад та држава може звати Мађарска, док је раније име те државе

Јован Игњатовић

1914—1918., покренуо је у свима државама које су рат водиле многе појединце а и делове маса да се дижу из дотадашњих места становања и селу у друге крајеве, надајући се да ће у новој постојбини наћи боље погодбе за живот.

Ова судба сељена постигла је и многе наше Србе, нарочито нашу сиротињу. Многи Срби покренуше се са свога огњишта и отидоше у друге крајеве да траже лакши начин живота. Али има много случајева да су и национална осећања изазвала сеобу из туђе државе у своју. Има Срба, који су имали све услове доброг живота у дотадашњем месту становања, па су ипак продали и растурили своја лепа имања и преселили се из туђе у своју државу. Хоће да живе у својој држави, у слободи и међу својима.

Нарочито се много Срба преселило у нашу Краљевину из данашње Мађарске. Столећима су живели тамо Срби. Чак и преко хиљаду година стар је град Вишеград над Пештом и Чонград над Сегедином, који називи показују да су Срби и пре хиљаду година ту живели. Па ипак многи Срби оставише своје куће и земље, цркве, школе и гробове својих старих, ради своје слободе у својој др-

жави: Угарска, (Hungaria, Ungarn, Hon. tie) јер је већина становништва те државе била доскора немађарска.

2. Колико је било Срба у местима данашње Мађарске.

Сеобе и пресељавање Срба у нашу државу још и данас траје и то из свих крајева данашње Мађарске где има Срба. Зато још се не може тачно ухватити колико се Срба преселило а колико је још тамо остало. Наскоро истећи ће време докле ће се још оптавити моћи селити, па ће се тада тачно моћи ухватити и број пресељених и заосталих.

Али нешто ипак треба да забележимо и знамо, а то је колико је где било Срба у местима данашње Мађарске. Од узмимо од тога броја око три четвртине, колико се отприлике преселило, па ћемо добити засад приближан број Срба у данашњој Мађарској.

Навешћемо овде имена места припалих Мађарској по епархијама нашим, из којих су отпала та места. Уз називе додаћемо број школа и српских душа по подацима наших извора, напомињући да ту свугде има и српска црква.

Из Бачке епархије свугде са по једном српском школом:

Сегедин 526 Срба, Баја 225, Сантово 94.

Из Будимске епархије са по две школе: Ловра са 650 душа. Са по једном школом: Бата 419, Будим и Пешта, свугде по једна школа, број: душа 2371, Калаз 530, Помаз 776, Салка 160, Чип 284, Чобанац 296, Ган 657, Батосек 203, Доња Нана 198, Борјад 288, Поча 100, Бремен 452, Илочац 241, Вел. Будмир 241, Вемен 255, Дунасечуј 612, Липова 367, Беведек 133, Срп. Ковин 104, Литоба 209, Ланчуг 165, Мађарбоја 209, Вилан 204, Мајш 462, Медина 425, Мохач 1242, Рацмечка 85, Срп. Титош 284, Шарок 302, Шилуш 212, Шумберак 365, Гарчин 151. Осим тога у Будимској епархији без школе: Печвар 231, Сигет 26, Адоњ 22, Грабовач 35, Пантелија 126, Фелдвар 17, Кечкемет 119, Ђур 22, Острогон 12, Срп. Алмаш 73, Хидош 54, Стојни Београд 321.

Из Темишварске епархије са по 4 школе: Батања, број српских душа 2602, са по две школе: Сириг 1322 и Деска 1666. Са по једном школом: Нови Сентиван 510 и Мађ. Чапад 673.

Осим напред споменутих места Срба у мањем броју, око једне или неколико десетина душа, и у другим крајевима тако рећи по целој Мађарској, но број ових нећемо засад бележити него доцније кад изађе статистика данашње Мађарске.

Вредно је истаћи да у Мађарској има прилично велики број народа католичке вере, који говори нашим језиком. Но ови само што животаре, без праве националне свести. У току времена све се више њих помађарују. Мађари осим српског имена још са пет различитих имена називају ове. Неке називају Илирима и Далматима. То је од прилике као онај некадашњи Калаји-Јагићев босански народ и босански језик. „Илире“ спомиње мађарска статистика с бројем душа као што следи у: Ерчину 362, Ерду 91, Терекбалинту 62, Бођиславу 71, Душноку 2962, Чепелу 289 и Текелу 1467. „Далмати“ пак налазе се у: Сентандрији 372 и у Бајасентштвану 1419. Осим тога статистика спомиње Хрвате, Буњевце и Шоке у Мохачу: 203 Шокаца и 556 Хрвата, Баји 2261 и око Баје још 2690, Бодољу 226, Даљоку 1555, Херцегмароку 1071, Ижипу 1091, све Шокаца и око Печуја 5123 Хрвата, у печварадском срезу 1018, око Шиклуша 2944. Истичемо као интересантну појаву да су се у Ерчину у пештанској жупанији њих 266 ових Словена католика уписали да су Срби и тако их приказује и мађарска статистика.

Кад би се ови Словени сложили са Србима, могла би се направити доста велика народна мањина.

О Сентандрији.

Недалеко од Будима на северу, у близини лепих убавих планина, засађених китњастим виноградима на Дунаву рукавцу лежи стародревна Сентандрија. Под њом се налази острво.

Нема просвећенијег Србина, који не зна оно што је најглавније о овом месту, а то је: Ту је било неко време седиште српске Патријаршије кад је патријарх Арсеније Чарнојевић 1690. год. преселио око 40.000 српских породица са Балкана у крајеве тадашње Аустроугарске; ту је основана српска епархија 1696. године и од тога доба, па и данас ту станује српски владика; ту је основана и прва српска учитељска школа 1812. и ту је становао некада велики број Срба, међу којима је било много просвећених, а који су били са Србима Будимцима, дуго времена вође српскога народа.

Особито је чувена Сентандрија по том што у њој има шест српских православних цркава. Ко данас ује у Сентандрију и види те многе српске цркве, у њему су буде разна осећања, па у многим тужна. Колико је силне енергије утрошено док су све те цркве назидане, па са колико новца! Међутим и кад је у Сентандрији било много хиљада Срба, била је потпуно довољна једна црква. Није то много зидање црква било ни знак снаге народне, него, напротив, више слабости: неслагање, надметање, неспајање, свако за себе и томе слично. Одакле је се која група народа доселила тако је видала себи цркву: Београђани саборну 1764., а остали по именима места одакле су дошли: пожаревачку (1759.) хоповачку (1746.) хипровачку (1791.) и осим тога збешку (1738) и преображенску, за мешовита насеља (1741.)

Мало по мало Срби се расељавали из Сентандрије, па и Будима, јер тамо не беше услова да у тако великом броју могу живети. Пред рат тај број њихов бејаше са збегом, засеком од укупног броја тамошњег живља, који је износио 4822, свега само 610.

Но и ма да је број био тако мален, ипак све до 1914 год. Срби су тако рећи водили ову општину а после град, с уређеним магистратом, у политичком смислу. Тако рећи искључиво Срби су били и градски начелници. Међу овима чувен је био пок. Еуген Думча, који је много година начелниковао и то с много успеха. Из признања названа је његовим именом најглавнија улица у Сентандрији. У тој улици прва кућа с десна била је Думчина. Последњи Србин градски начелник био је честити Стеван Максимов Ђ (1913.) Овај доминантни положај заузимали су Срби, по поносној својој традицији као Срби који су баш са патријархом Чарнојевићем дошли, па онда, јер су имали добре основне школе и били просвећени, а уз то су били и доброг материјалног стања. Њихово имање износило је 25 процената од укупног имања. Срби су имали одсудног утицаја и на избор посланика за државни сабор. Они су бирали 1865. Венијамина Калаја. Овај је тада толико волео Србе, да је установио награде од 2 и 1 дуката за српске ученике основне школе. На свом чувеном извору „Ста-

ре воде“ по обичају да сваког новог госта крсте, Срби су извели тамо и Калаја и српски прота Миличић га је „крстио“: „Крешчајетсја раб господњи Србољуб Калаји“.

Болећивост српска не допушта да се цркве поруше и продаду. Али најзад то је је дини излаз. Треба силних репарација. Зато ко што пре изведе то да у Сентандрији остане само једна српска црква, стећи ће заслуге за онај проређени и осиромашени народ. Са добивеним новцем могао би се народ материјално лепо помагати а могле би се помоћи и многе установе у том нашем делу народа.

4. Породица Игњатовић у Сентандрији

У Сентандрији живе су многе српске породице, које су имале великих заслуга за наш тамошњи живља а и за цео народ. Поменућу да је из Сентандрије био пореклом митрополит Вићентије Јовановић, те епископи: Арсеније Радивојевић, Висаријон Павловић, Максим Несторовић, Синесије Живковић, Павле и Стеван Авакумовић. Осим тога многи високи војнички часници родом су из Сентандрије. Њихове војске биле су најчувеније по храбрости и јунаштву у бескрајним борбама с Турцима.

Једна од наших најстаријих породица у Сентандрији је и породица Игњатовића. Из те породице је наш славни књижевник Јаша Игњатовић. О пореклу овог писца изишла је расправа у 6. и 61. свесци Српске Књижевне Задруге од Момчила Иванића. Зато нећемо о томе овде писати.

Ми ћемо да напишемо коју реч о овом огранку породице Игњатовић, чији је старшина многозаслужни наш родољуб, добар и честит човек, старина Јован Игњатовић.

Наша слава Сентандрија је имала да издржи и преболева све тешкоће центра који се губи и нестаје а опет се усиљава да се не опази његово слабљење и опадање. На чија плећа падне овај и оваки терет, тај имк добро и стаљо да развија јаку снагу те да може да издржава и врши такве дужности, које знатно премашају снагу једног човека. Живео сам као епархијски школски рефернат дуже времена у два така центра: Темишвару, чији су Срби били поносни на своју народну старину: да је ту било седиште српског магистрата па Војводине, па народно-црквени сабор 1790., те седиште епископије и у Сентандрији, где је била Патријаршија и које је место било важно народно средиште, па и у једном и другом месту опазио сам у знатно повећаној мери оданост народу него другде. Све код ових Срба као да је показивало оно осећање, које је прожимало становништво Рима, који су с поносом говорили: „Ја сам римски грађанин“. И Српкиња у овим местима, и кад се удала која за несрбина још је дуго доминирала у породици са својим народним обичајима.

Сентандрија и њени Срби

имаћу пуно општих послова и брига: и то црквена општина са шест цркава и са негда шест парохија и три учитеља, који се број постепено смањивао: због расељавања народа ради налажења позива; због раног умирања мушких ораанака; због бракова без деце; нежењз многих, те мешовитих бракова и др., — док се број овај није смањио на једног пароха и једног учитеља; политичка општина, у којој су бројем знатно слабији Срби владали, а о коју је стално ударала несрпска већина да је поплави и владу јој преотме, те вечито бдење и борба да се владавина очува; епархија и њезина управа над српским црквама и школама у око педесетак подручних јој општина где има Срба и то на великом простору од горњег Дунава до Драве; Српска Народно-Црквена Автономија са Нар. Саборима, где је сваки Србин имао да суделује, па и Сентандрејци, бирајући посланике за Сабор, и најзад избори државних посланика и жупанијских представника са великом бригом: да се ова акција стално и добро држи у складу са интересима политичке ситуације Срба у политичкој општини у Сентандрији.

Али бејаше и посебних још општих друштвених и чисто народних потреба: просветних, економских и хуманитарних; да се на пр. одржи певачко друштво, оснује друштво „Јавор“ са читаоницом ради ширења просвете, да се оснује и одржи друштво за дилетантске позоришне представе, приређују славе црквене итд. итд. и нарочито још да се одржи српски новчани завод.

Кад кажемо: да је у средини свих предњих послова свагда под најтежим теретима и са и са највећим бременима у рукама провео скоро шездесет радних година у свагда вредном и у неуморном раду, не попуштајући никада под теретом и не упуштајући никада бреме народно из руку, наш многозаслужни и истрајни радник народни Јован Игњатовић, онда смо с тиме већ јасно иста ли колико је заслуга стекао овај врли Србин и човек за наш народ уопште и на посе за Србе у Сентандрији и у епархији а и за цело грађанство сентандријско.

Истаћи ћемо понеке главније послове које је током дурих година вршио Јован Игњатовић. Члан црквеног одбора, школског одбора, перовођа црквене општине, управитељ школског, потпредседник црквене општине, члан Конзисторије и Административног Одбора, представник општински и жупанијски, члан певачких и приређивачких друштава, епархијски ревизор, заменик конзисторијалног фишкала, редитељ позоришних представа и директор новчаног завода — све, све је ово вршио бесплатно, само је као директор новчаног завода имао плату. Па онда, рад у странци народној, састанци, већања, мисије итд. А био је и посланик на Народном Сабору.

Од свих ових послова нарочито ћемо истаћи многогоди-

шњи редитељски рад Јована Игњатовића у дилетантском позоришном друштву. Он је са дилетантима приказао, много, па оригинално позоришно комађе позоришну парчад преводио, држао небројене пробе, играо и сам улоге, а многе давао и студентима из Будимпеште, који су радо ту долазили и уносили свежине народног духа у овај круг. Тим радом чувао се наш језик и уносио се чист у наш живаљ међу омладином која је радо суделовала у тим приказима и међу старије који су радо гледали ове представе. На ове представе долазили су Срби најсевернијих места: Помаза, Калаза, Будимпеште и Чобанца, па и из Бате, Медине и од доле, те је тако Сентандрија постала тиме прави стожер онога Српства.

Занимљиво ће бити да споменемо и то да је српска општина сентандријска изаслала Јована као свога заступника на свечаност проглашења независности тадашње кнежевине Србије, на коју су свечаност били позвани српски градови (1872.) Власти су известиле да се не иде, али је Јован отишао. Кад је отишао Калају конзулу да му визира пасош, овај га је запитао нешто, а Јовану се учинило да га пита зашто је дошао, па каже да је дошао као изасланик на свечаност. „Нисам вас то питао“ — рече Калаји осорно.

Због тако огромног рада наш родољубиви Јован потпуно је заслужио да му име овековечимо и да одамо признање његовим заслугама са усрдном жељом: да нам још дуго поживи у кругу свога сина, снахе и унучади и у остварену сну слободу, о којој је и он кроз цео живот снивао.

Јован се родио у Сентандрији августа месеца 1847. год. Ту је свршио основну школу а гимназију: три разреда у Будиму а пет у Пешти, где је и матурирао 1866. У Пешти је свршио правне науке. Но пошто је имао имања, није хтео да прими никакве службе него се ода економији. И као економом, и особито врло стручан виноградар био је и у том правцу народу оном вођа и учитељ. Као студент живо је учествовао у тадашњим покретима српске омладине. И у Сентандрији прикључио се као омладинац националној странци против конзервативаца. Ожењено се Српкињом из сентандријске породице Мартиновића. У супрузи својој пок. гђи Гизели добио је вредну и честиту домаћину и деци матер, па живећи у слози, раду и штедњи више десетина година лепо су своје имање умножили и децу на пут извели. И госпођа је била вредна посленица у народним пословима: у женској задрузи, друштву „Јавору“ и др.

Породице Игњатовића преци некада су се доселили из Старе Србије а сад се њихови потомци преселили на југ у нашу државу, у слободу. Први дошљаци ове породице из Ст. Србије били су сељаци а потомци њихови понајвише месари.

И син Јованов др. Ника Игњатовић, бивши адвокат, кон-

зисторијални фишкар, председник срп. прав. општине и Сентандријске штедионице у Сентандрији, рођ. 3. новембра 1877. био је један од вођа оног горњег Српства. Водио је борбу са пријатељима Срба у Сентандрији да се одржи тамошњи доминантни положај српски.

У тој борби др. Ника био је барјактар и уредник листа, који је стајао у служби те борбе. Борбу ову зауставио је рат а после рата наш борац преселио се с родитељима и својима у Нови Сад. Овде је био касациони судија а после је постављен за председника Апелационог Суда. Др. Ника покренуо је „Мали Зборник Закона“ у коме је у свом преводу издао 50 мађарских закона, који и сада још важе у Војводини. Овим својим радом омогућио је суђење и оним судијама, који не знају мађарског језика. Осим тога већ од више година издаје „Збирку закона и министарских наредаба Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца“, као и „Збирку одлука виших судова“. У овој потоњој збирци критички саопштава одлуке Касаационог и Апелационог Срда. За свој рад одликован је орденом св. Саве III степена. Кад је реч о ордену, споменућемо и ово: Један Србин у ери партизанства напише представку Министарству Просвете, да учини предлог, да се заслужноме старини Јовану Игњатовићу за заслуге му на надлежном месту предложи зарађено одликовање, али партизани не хтедоше то да учине.

Сентандрија је у прошлости сјајно испунила своју улогу у народу. На њу су у 18. веку крвожедно насртале орде Ракоцијеве, које су приређивале праву кланицу свему што се звало Србином, па и деци, које су орде поклале и истребиле преко 100.000 српских душа. Али глас је стигао Ракоцију, — то су објавили мађарски историјски извори, да сентандрејци љути то бране своје огњиште и да им ове орде не могу ништа. Кад страже јаве да се Ракоцијеви куруци приближују, Срби се повуку из Сентандрије у заселак Збег — отуда му и име — и опкопају се а имали су и пушача, те тако витезови Ракоцијеви мудро избегавашу прихват борбе, него јурише бесомучно даље где народ не беше заштићен и бацаху под нож и старо и младо.

И у буни 1848/9. Сентандрејци су имали врло тешких дана, али су и ове предурали, верно бранећи свој народ и његова права.

Сад Сентандрија треба да се формира са својим српским владачанством као нов самостални центар за све Србе у Мађарској. Треба да ствара вође народу и све просветне и економске услове за добар напредан живот народни. Треба да буде свугде, у сваком месту где то може бити: школа и црква, па треба добар лист, земљорадничке задруге и њихов савез, предавања итд.

А Хрвати, Далмати, Буњевци, Шокци и Илири — шта ће бити са њима? Велики Хрвати из Хрватске нису никад војдили бригу о том народу и

зато су се читаве стотине хиљада, почев још од распада хрватске државе око Блатног језера пре 1000 година, потпуно утопиле у Мађаре. То утапање бива и данас. Ти помађарени Хрвати, те Словаци, Русини, Венди и т. д. сачињавају око трећину данашњих Мађара. Већ та многа словенска крв треба да привуче Мађаре Словенима и Словене Мађарима, те да се братски слажу и помажу и да се никад више не понове међу њима жалосни дани из 1914—1918.

Па ни браћа Радићи и сви Радићевци, нису се пре рата дали ни омирисати ни у Суботици а камо ли у Мухачу и т. сл. Но после рата сад треба да смо једно као Југословени.

Хрватски научењаци, историчари и лингвисте и особито фолклористе треба бар науке и мила ради да пролазе кроз та насеља словенска. А то треба да раде и Срби потомци браће Бакића, Овчаревића, Пере Сегединца и других, јер ту има још стотинама питања да се испитају, а и да се онај народ освежи.

Најбоље би пак било да се Срби и сви Словени у Мађарској уједине у савез за заједничко старање за свој језик, свој опстанак и своју будућност као законита мањина која говори једним језиком.

Љубомир Лотин.

У хашар истине.

Наш чланак у прошлом броју под насловом „Градска политика око извођења приватних грађевина“ изазвао је велико интересовање. Овдашњи лист превео је онај део, који се односи на члан 110 и 111 градског грађевинског правилника и замолио за правно мишљење госп. др. Ђоку Таповицу адвоката и правног заступника овдашње римокатоличке црквене општине.

Како је ово мишљење и веома занимљиво и веома важно, преносимо га у целини, како следи:

§. 11. XXI. Зак. чл. од 1886. г. експресне вербис наређује, да се сваки градски Штатштуп има снабдети о надлежног Министарства „Клаусулом одобрења и извршивости“. Према томе, измена овога 110 и 111. §. §. Градског Грађевинског Статута, који је проширени Градски Савет Града Новог Сада донео 1925. године под Бр. 141 адм. 42.697. од 1925. г. требао је добити од Министарства ову Клаусулу одобрења и извршивости, а тек после овога имао је бити у редовној скупштинској седници још и публикован и тек по публиковању на 30 дана могао је постати извршивим.

На даље по §. 8. XX. Зак. чл. од 1901 г. и Министарске Децизије број. 23 404. Б. М. од 1902. она законска Наређења, која инволвирају Министарско одобрење и на даље остају у крепости и сваки овакови закључак пре одобрења Министарског и по XX. Зак. чл. од 1901. г. је неизвршив.

По закону клаусула одобрења и извршивости од стране надлежног Министарства је најбитнији услов за извршење свакога, дакле и измене §. §. 110 и 111. овога градског грађевинског статута.

Далњи битан услов је да одобрени и клаусулирани статут и публикован буде и тек од скупштинске публикације на 30 дана постаје извршивим.

XX. Зак. чл. од 1901. г. прописује како се имају публиковати одобрени и Клаусулирани Муниципални Статути.

Дакле по Закону има две феле Муниципалних решења: једни постају извршивим, по својој правомоћности и у том случају ако надлежни Министар у року од 40 дана не реагирана подастрти му закључак; а други, то су Статути који су извршиви у сваком случају тек по одобрењу и клаусулирању дозволе извршивости по надлежном Министарству и прописне публикације. Ово је тако звана: „Администрацио туше-ла.“

У конкретном случају измене §. §. 110. и 111. Градског Грађевинског статута, као што се ово може установити и из самога поменутога Статута на последњој страни истога под насловом „Промене“ никада нису биле од надлежног Министарства одобрене, снабдевени клаусулом одобрења и извршивости, а ни публиковани ради саме извршивости, према томе, јо и данас су на снази стари прописи статута у Крунским в едностима.

Римокатоличка Црквена Општина у Новом Саду приликом градње своје палате у Римокатоличкој Порти за комисијске таксе платила је на руке градских инжињера укупно 35.300.-Динара и то на основу неодобрених, неклаусулираних и не публикованих извршивости измена §. §. 110. и 111. Градског Грађевинског Статута рачунајући овом приликом сваку круну старог текста Грађевинског Статута у 10 динара према овој новој измени.

Пошто је овај поступак градских инжињерских органа неоснован и проштупаконит, моје је мишљење, да је Римокатоличка Црквена Општина у Новом Саду у праву, да тражи од Града Новог Сада диференцију ових проштупрописно убраћених своџа.

Др. Ђорђе Таповица.

ПОСЛЕ СРЕЋЕ.

Прве магле долинама пале
у јушарња румена свитања
и покриле стаге нам скитања
Дође, мила, дође јесен модра

Прве зоре, што су штедро сјале
у белини одминулих сања,
однесе нам срца некадања
Дође, мила, дође јесен модра

Сада, драга, крај среће нам одра
тиха сета успомене спражи
док око нас јеца јесен модра
и бол незнан своје гнездо спражи.

Вељко Лаћарац.

ПРАВА ИСТИНА

На примедбе Госп. Плавшића Николе техничког саветника Града Новог Сада по овоме предмету као мој одговор утврђујем следеће:

1) Неоспорно је, да измену 110 и 111 §§ Градскога Грађевинскога статута надлежно министарство није одобрило.

2) Неоспорно је, да измена овога статута није снабдевена клаузулом одобрења и извршивости од стране Министарства.

3) Неоспорно је, да на основу измене §§ 110 и 111 градскога грађевинскога статута од стране Проширенога Савета Града Новог Сада градски органи нису се могли сматрати овлашћенима да убирају грађевинске таксе у место једне круне у своти од десет динара.

4) *Правно правило је*, да ни један градски статут није извршив пре санкције надлежног Министарства. Изузетак су једини случајеви *вис мајора*, када је донашање и извршење дотичнога статута тако *врешно*, да се по природи саме ствари не може чекати и на претходно Министарско одобрење, него се донети статут, да не наступе веће штете, одмах извршава. Ови су случајеви пак; *епидемије, елементарна поплава, елементарни пожари, елементарно поништавање: њиве, шуме, ораница, винограда, башти и воћњака од инсеката, чворака и скакаваца*. И у овим случајевима, *дакле и у прекој нужди*, донети статут по донашању у року од 24 часа имају се одобрења ради подастрти надлежног Министарству. Конкретни случај, што држим да доказивати не треба, није никакав Вис мајор, јер овде се не ради о: никаквој епидемији, ово није елементарна поплава и елементарни пожар, а нису по среди ни шткодљиви инсекти, ни чворци а ни скакавци који поништавају нашу имовину. Ово су чињенице које искључиво се оснивају на закону и о којима се у опште не може водити никаква препирка, јер ово су правне норме, које спадају у основне појмове административнога права.

Ја према томе, не могу да примим оправданим оне тврдње господина Плавшића, да ове измене од 1 круне на 10 динара, као што он излаже, не садрже у себи никакве промене упитнога статута. Ово пак немогу да усвојим зато, јер ове измене су баш најважније, и у својој суштини мењају из основе саму садржину упитних параграфа. На оваке битне измене без одобрења Министарства, Проширени Савет Града Новог Сада никада није био овлашћен. — По закону надлежном Министарству припадало је увек, па припада и данас право тако зване *административног тешетел*, т. ј. право контроле, којом се желе да спрече све евентуалне злоупотребе приликом донашања овакових градских статута. Ово је и природно, јер да овога нема Проширени Савет силом своје власти могао је у упитноме статуту једну ктуну као што господин Плавшић назива

„валоризирати“ по нашем свањању не на десет него и на сто динара, па и на више.

Ово право контроле надлежног Министарства потребно је нарочито из два разлога и то:

1) Да штити у првом реду саме градске порезнике од неоправданог општинскога оптерећивања.

2) Што ова контрола потребна је и у самоме државном интересу и то нарочито зато што државне финансије не могу гледати са скрштеним рукама да општине претерано експлоатишу своје суграђане и да услед тога исти неспособнима постану за плаћање државних пореза и дажбина.

Држава новосадске грађане који граде нове куће, да им олакша и да им пружи могућност да што више граде, пружа им ту добробит да их на 15—20 година опрашта од државних пореза. А у истом моменту Град, са својим статутом убија исте грађане у главу, јер дозвољава да од града, дакле од грађана плаћени органи приликом издавања грађевне дозволе, — који посао не траје ни пола часа — од појединаца, као што то конкретни случај доказује у име диурне наплаћује своту од 35300— динара. Држимо да овоме није потребно даљњег коментара.

Др Ђорђе Тапавица.

Основано: 1858 Телефон: 21-09

Најбоље и најјефтиније параријете код старе реновиране фирме

Браћа Миросављевић,
НОВИ САД.
Краља Петра улица број 8.
Роба првокласна. Цена утврђена

ВЕЧИТИ КРПЕЖ.

Ми смо још много раније писали и предлагали, да је наш град требао благовремено да зграда нову зграду за смештај управе полиције.

Не знамо из каквих разлога то није учињено, већ се и опет по старој пракси прибегло изнајмљивању приватне зграде, као што је и овога пута то учињено.

За смештај управе полиције град је изнајмио стари Хефнеров млин у Футошкој улици уз врло, врло високу ставарину.

Истина, на тој згради су учињене неке реперације, али све је то само крпеж, који не одговара стварним потребама управе полиције. Има одељења која су нехигијенска, мрачна тако, да по цео дан мора да горе осветљење.

Код таковог стања ствари, извесни су чиновници изложени, да за врло кратко време изгубе очни вид.

Зашто је то тако и овога пута учињено, волели би да знамо?

Ако се град придржавао у овом случају оне народне: „крпеж кућу држи“; онда у овом случају ми с правом кажемо: „да овакав крпеж кућу обара“.

Културне потребе нашега града

У ступцима овога листа било је већ више пута речи о многим културним питањима и проблемима нашега града. Наша градска управа показује стално велико интересовање за културна питања и чини велике напоре, да задовољи многе културне потребне. Поднете су и многе материјалне жртве за просветне и културне установе у нашем граду.

Но и поред тога, још увек има културних потреба, којима би наша градска управа требала што више пажње да покљачи, ако се жели да наш Нови Сад стварно буде културно средиште и жариште наше бањовине.

Једна од таквих културних потреба је и оснивање Музеја у Новом Саду. Нема сумње да за оснивање и одржање таквог музеја треба много материјалних жртава и да у садашњој општој привредно-финансијској кризи нису баш најповољније прилике да се учине велике материјалне жртве за такву културну установу, као што је музеј.

Зато се остварење овога предлога и замишља тако, да се засада учине први кораци, те да било Банска управа, било градска управа или управа Матице српске узме у своје руке иницијативу и начини програм и план, по којем би се у току неколико година могао основати и отворити музеј у Новом Саду.

Остварење овога предлога није тако тежак, када се узме, да Матица српска има библиотеку са око 50 хиљада књига и лепу збирку сликарских уметничких радова, градска управа може жртвовати толико, да се прикупи материјал за специјално једно музејско одељење Новог Сада, а Банска управа би из Сомбора пренела некадањи бачки жупаниски музеј, те би се тако заједничким сретствима могао основати музеј, који би значајно велику културну тековину.

Сва већа наша културна средишта у држави имају своје лепе и знамените музеје, па је потребно да и наш Нови Сад добије свој музеј, у којем би биле збирке историско-археолошко-уметничка библиотека.

Н.

Шта је у ствари?

Како сазнајемо, на основу Закона, занатлије се могу ископчати из Трговачко-индустријске Коморе и основати своју посебну Занатлијску Комору.

Нами је познато, да су у томе правцу занатлије наше у више махова подувимали енергичне кораке код мерозавних фактора, доносили на зборовима сходне резолуције и на крају крајева њихови оправдани захтеви наишли су на разумевање код мерозавних фактора.

Сада пак, како смо извештени, неки из редова наших занатлија раде на томе, да се не оснива посебна Занатска Комо-

ра, већ да се војвођанске занатлије једноставно прикључе београдској Занатлијској Комори.

По овој логици, онда је апсолутно непотребно да постоји ни наша Трговачко-Индустријска Комора, већ би и њезино чланство требало једноставно укључити у београдску Трговачку и Индустријску Комору.

Оне занатлије које тако мисле, по нашем здравом и потпуно трезвеном мишљењу су на погрешном путу, осим ако по среди нису њихови какви лични рачуни, те им се њихова права намера не може сазнати.

Једно је тачно, а то је, да за територију бивше Војводине, неминовно је потребно образовање посебне Занатске Коморе, ако се хоће и жели, да та Комора може да послужи интересима занатског staleжа у овим крајевима.

Занатлијског staleжа у овим крајевима интереси су свакако сасвим разнолики од интереса занатлија у другим крајевима, те на основу само ове чињенице, довољно је оправдање да се образује посебна Занатска Комора за територију бивше Војводине.

Ми смо уверени, да су наше занатлије толико свесне, да неће дозволити, да им се сада, након толико уложеног напора, њихов успех за оснивање посебне коморе сроза на то, да се укључе у другу комору.

Занатлије наше треба и морају да буду свесни свога права, за које су се бориле кроз време од више година.

Оснивање посебне Занатске Коморе је једино и исправно решење, које би могло да задовољи интересе наших занатлија, тим пре, што смо осведочени, да у редовима наших занатлија има довољан број интелегентних и образованих људи, који су способни да без туторства воде послове своје установе, као што је Занатска Комора.

Тек-тек да се зна

Афера са фирмом Хофхер-Шранц све више се развија. Дуже се богме прашина. Кажу а тако пишу и неки листови, да ће бити бруке и да ће изаћи на видело многе корупционе прљавштине. Чекамо да видимо.

Наша градска управа је одлучила да узме у своје руке чишћења улица. Ако је то боље и јефтиније, нека буде; само очекујемо да се много боље и ревностније чисте наше градске улице, јер се у погледу овога чишћења баш не можемо поносити. Боље је нешто више материјалних жртава поднети, него да се гушимо у прашину и да газимо по уличном блату.

ИЗ УРЕДНИШТВА

Услед нагомиланог материјала, многи радови су изостали из овог броја; али ће исти ући у наредни број, који ће изићи за православну Нову Годину. Овом напоменом жели да се извини

Уредништво „Новог Сада“.

Где је увиђавност!

Госп. инжињер Плавшић Никола у предмету убирања Градских грађевинских такса у даљним својим правним разлагањима тврди, односно позива се на 87. члан закона о дванајсти-нама државнога прорачуна од 1925 године, по којим се једна предатна круна има рачунати у 15 динара, а на овршне ствари исти закон једну круну рачуна у 10 динара. Госп. Плавшић позива се још и на друга законска наређења, где је круна у појединим случајевима рачуната у 10 и више динара.

Ми овде господина Плавшића нисмо контролисали, јер му верујемо, да је ово све истина што он овде тврди.

Но са овим тврдњама госп. Плавшић није нам још ништа доказао: није нам саопштио оно законско наређење, које код градских грађевинских такса валоризира круну у 10 динара; није нас ничим убедио, да је Грађевинска градска комисија на основу поменутога скупштинскога решења доиста и у праву била, да једну круну рачуна у 10 динара.

Напротив, низ конкретних и од Господина Плавшића цитираних случајева, да је само једно установити, а то је то, да грађевинска комисија није била у праву, на поменута начунавања 1 према 10.

Баш из поменутих законских одредаба неоспорно је, да је наш парламенат за горње начунавања 1 према 10 и 1 према 15 морао донети и засебан закон, као што је од господина Плавшића цитирани 87 чл. зак. о дванајстинама за 1925 год.

Када је дакле наш парламенат за начунавања 1 према 10 морао донети засебан закон, природно је — и ово ни не треба даље ни доказивати, — да је Градско представништво у конкретном случају у начунавању 1 према 10 морало безусловно исходити дозволу и надлежнога Министарства и у том случају да за ову санкцију не постоје специјални закони — а не онда када ово сам закон наређује.

Господин Плавшић изгледа нам, да са овом својом правном аргументацијом овде није успео. Овим својим тврдњама сам нам је признао опрзваност теза нашега становиште.

Господин Плавшић у својим разлагањима тврди надаље — и ако ово не спада на ствар — да оне таксе које је градска комисија убирала 1 према 10 није уопште значило велики приход за чланове комисије јер је од сиромашних само половину пристојбе убирала, а од сасма сиромашних ништа.

Ми држимо, да госп. Плавшић у опште нема потребе да се за ово извињава и да говори о увиђавности, јер у ову нико не сумња, пошто је баш ова чињеница најеклатантније доказана у случају Римокатоличке Црквене општине приликом убирања своте од 35.300 динара.

Ми не тражимо надаље од госп. Плавшића да нам открива

интерне ствари т. ј. ко је све добио и колико је ко добио од чланова Грађевинске комисије у појединим случајевима, јер ни ово по нашем скромном мишљењу не спада овамо.

Но када се већ госп. Плавшић улутуио и у ситнице, да га даље не моримо са запиткивањима, нека нам саопшти још само једно, а то је: колике своте су наши суграђани уплашили за ову валоризацију од 1925 до 1931. године. Ово није незахвално правно питање, ово спада баш у његов ресор, јер он као инжињер зна добро и брзо рачунати. А ни ово не мора ни до последње потуре. Ми смо му здраво благодарни ако нам заокружено саопшти број оних хиљадица које су начунаване и наплаћене за ову градску валоризацију.

Ово наша љубопитна публика жели да зна из јединога и простог разлога а то је тај: да се зна, да ли је још вредно у опште бавити се у јавности овим ситницама, и колико по тврдњама Госп. Плавшића: „Отпадају досадање све правне аргументације доктора Ђоке Тапавице“.

Др. Ђорђе Тапавица
Ing. Миливој Матић

Мало разјашњења

У полемици госп. Ing. Миливој Матић изјавио је:

1) да је одлука градског одбора у погледу промене чланова 110 и 111 од Министарства Унутрашњих Дела одбијена а градски Савет позват, да донесе нову одлуку.

2) да је градски начелник са 1 мартом 1931 године снизео градске грађевинске пристојбе на половину т. ј. да се за сваку круну у правилнику наплаћује 5 динара.

3) да би у смислу односног финансијског закона требало наплаћивати за сваку круну по четир динара, те је до 1 марта 1931 пристојба била за 150% већа, а после 1 марта са 25% већа него што би била.

4) да је римокатоличка црквена општина према правилном рачунању требала место Дин. 35.300 платити само Дин. 14.120, те је претплатила Дин. 21.180.

Свуд је тама, свуд је мрак...

Истина ми Богу хвала имамо у нашем граду дупло осветљење. Електрично и плинско. Па и поред тог дуплог осветљења наши грађани када се смркне морају добро напрезати очи да се не сударају један са другим.

Тако на пример на углу Љубљанске и Гробљанске улице постављен је стуб и на стубу светиљка за плинску светлост — али на жалост већ да-нима нема светлости. Ако од тога угла пођете Љубљанском улицом, опет мрак и тама; иако до половине те улице има два стуба са две електричне сијалице, које служе за украс, како би странци могли се по дану дивити нашој светлости.

Значи, да уређај за осветљење имамо, само осветљења немамо, а то је услед тога, што немамо градску контролу.

Отплата државног дуга Народној Банци

У име отплате државног дуга Краљевска Влада је ових дана вратила Народној Банци 180 милиона динара. Са овако знатном свотом смањено је дуговање државе; али исто тако је важна чињеница, да је Народна банка отплатом државног дуга добила овај новац, који ће повећати њену залиху, те ову може сада ставити на расположење осталим својим приватним клијентима.

Краљевска Влада у спровођењу свога програма и остварењу својих начела одлучно и успешно корача напред. Влада г. Живковића поставила је себи као један од најважнијих задатака: увођење најстрожије штеђе на свима линијама. Резултати ове штедне осетно и приметно се показују. Такав резултат опште штеђе у државној управи и газдинству је ова отплата државног дуга Народној Банци. И поред тешког финансиско-привредног стања у држави, која се државна помоћ и потпора као и разне олакшице од државе очекују на све стране, Краљевској Влади ипак успева, да чини знатне уштеде и да овима отплаћује државна дуговања. Држава овим даје уједно примера у одржавању обавеза, а то је поготово потребно сада, јер при санирању опште економског привредне и финансиске кризе мора се пре свега порадити на одржавању кредита, без којег не може бити вере и поуздања у сузбијању привредне депресије.

Хумани рад друштва „Истра“

У Новоме Саду већ од дуже времена постоји истарских емиграната друштво „Истра“. Ово друштво већ у више махова приредило је скромне свечаности у којима је истичало своју националну свест, народне обичаје и народне песме.

Ово заиста вредно друштво, није се задржало само на томе раду, већ је прешло и на хумани рад међусобног помагања, оима, којима је помоћ потребна.

Тако је друштво „Истра“ пре кратког времена повело акцију за скупљање међу грађанством обуће и одела за своју сироту децу. Та је акција, захваљујући вредноћи и заузимљивости агилних чланова, успела тако, да је друштво на дан 20 децембра, одржало скромну свечаност у просторијама „Златног бурета“.

На тој свечаности узело је учешћа око 200 чланова са децом. Том приликом заоденуто је 43 најсиромашније деце, а раздвојено је 20 пари ципела, 7 капута, 15 џемпера, 9 мајица, 8 женских одела, 30 метара платна, те веће количине зимског рубља.

Ову скромну свечаност је отворио друштвени претседник г. др. Иван Прудан апелациони судија, који је у своје краћем говору, истакао значај ове ма-

ле а скромне свечаности, а уједно је честитао свима Истранима који живе у Новом Саду Божићне празнике.

После говора претседникова изведен је мали програм, у коме су учествовала деца, рецитијући родољубиве песме Дедојачки хор је отпевао неколико истарских народних песама, а нарочито истарска музика састављена од емиграната свирала је неколико тачака. Мушки хор пак отпевао је неколико лепих патриотских песама, које су учиниле врло пријатан утисак на присутне. Свечаност је завршена око 7 часова увече.

Поздрављајући овакав хумани рад друштва, „Истра“, ми очекујемо, да ће и у будуће још са више воље и енергије наставити такав рад, који је по чланство користан, јер се њиме истиче гесло: „Помажимо се међусобно, па ће нам и бог помоћи“.

Вредно је било видети малишане, који су пљивали у радости, када су им дарови подељени, који ће их заштити од зимске студи.

Богу хвала напредујемо

Некадашњи листови наши, ако су донели коју слику то је била права реткост. Данас пак кара узмете ма било који дневни, рецимо политички лист налазимо масу слика, односно више слика, него ли чланака и осталог текста.

Можда то захтева дух времена, или редактори у недостатку материјала морају са сликама да попуњавају празнину листа.

Када већ тако ствар стоји, онда би комотно требало укинути илустроване листове или пак наши дневни листови требали би у поглављу да намећу осталог ставе још и то: „Лист за илустрације“, можда би им се и тираж подигао.

ИЗЈАВА

Из необавештености, случајно сам господина Јоцу Перваза грађевинара из Новог Сада увредио, што овим путем га молим, да ми извини.

Н. Каћански.

А ПОЛО ТОН-„КИНО“

7 и 8 јануара 1932

Феликс Бресарт

у филму:

КОНТО Х.

Немачки весели тонфилм.

Штампарија Душан Чамираг
и Друг Нови Сад, Кр. Петра 3.

Југословенска радикално-сељачка демократија

Немили и нежељени догађаји који су претходили 6 јануару, као и значајни резултати постигнути од стране режима замишљеног Манифестом Њ. В. Краља од 6 јануара остаће крупни датуми у нашој историји. Садашњи режим углавном је остварио своје основне циљеве, те је створена могућност, да се наша земља врати уставном и парламентарном животу. Тако је изабран садашњи парламент, у чији су састав ушли у великом броју најугледнији претставници свих пређашњих странака и јавни радници окупљени на једном општем државном програму.

Како се нормални парламентарни живот тешко може замислити без политичких организација, то је и одлучено да се приступи организовању Југословенске радикално-сељачке демократије, чији је програм већ предат јавности. Програм Југословенске радикално-сељачке демократије кратак је и јасан. Потребно је исгати међугим, да се тај програм оснива у главном на идеји државног и народног јединства и да је прожет духом здраве демо-

кратије, који одговара нашим схватањима и приликама.

Програм Југословенске радикално-сељачке демократије обухвата све садање и стварне потребе народа; у њему зато могу наћи задовољење сви стајежи и сви слојеви; он захтева и обећава социјалну правду а ставља себи у задатак бригу око духовних и моралних вредности народа. Пошто је истакнуто да ће се свом снагом подупирати телесно усавршавање и да ће се поштовати верски осећаји на ода, програм истиче да је у спољној политици циљ наше Краљевине да буде стуб мира, реда и постојећег поретка на југоистоку Европе.

Програм Југословенске радикално-сељачке демократије је такав, да потпуно обухвата цео државни програм онако како га диктују правилно схваћене садашње прилике и основне потребе народа и државе. У њене редове, зато, треба да се сврстају сви они, који у општем добру гледају и своје добро и који хоће да предано раде за општи напредак Отаџбине, која треба да буде увек изнад свега и свакога.

Орлић Наполеонов

Навршује се сто година од смрти Рајхштадског војводе, несрећног сина великога Наполеона. Трагична судбина Наполеонова јединца створила је не само у француском народу дубоко поштовање усмене његове, него се уопште у целом културном свету са искреним саучешћем спомиње име младога Орлића.

Наполеон је био на врхунцу своје славе и моћи, када му је његова друга жена, Марија Лујза, кћерка аустријског цара Фрање I., родила 20 марта 1811 године сина. Безгранична радост Цара Наполеона, који је своје првенцу дао наслов: Римски Краљ.

Али ускоро је почела да тамни слава и звезда среће Наполеону, а тиме уједно да настају злокобни дани младога Бонапарти. Када је Наполеон 11-ог априла 1814 године био приморан да се одрече француског престола, његовом сину и наследнику дата је само титула војводе од Парме, Пијаченце и Гвастале, и он је био одвојен од свога оца, који је био интерниран на острву Елби. Годину дана додније, после неуспелог покушаја Наполеонова да се врати на француски престо и када је Наполеон због пораза на Ватерлоу коначно лиштен престола и однет у заточење на океанско острвце Св. Јелену, велике силе лишиле су и његовог сина не само државе и поседа, него чак и имена.

И мали Орлић буде узет у двор свога деде. Мати му је живела у Италији, на своје поседу у Парми и Тоскани, и наскоро се и преудала. Наполео-

нов син је стога остао без родитељске неге и љубави, растао је и васпитавао се међу осталом децом хабзбурговских војвода и надвојвода, али он је био само војвода од Рајхштата.

Било му је десет година, када 22 јула 1821 године на Св. Јелени умро отац. Великог Наполеона је коначно нестало, велике силе су одахнуле, јер га је нестало, држале су дипломате сваке могућности нарушавања међународних односа и мира, али за Наполеонова сина остало је све без промена. Орлић је био још сувише малено дете, а да је магао схватити трагичност свога оца и своју. Околина га је, привидно или искрено волела и мазала, но ни најмање није хтела а ни смела да од њега васпитава Наполеонова сина. Орлић је морао остати само непознати и незнати — рајхштадски војвода.

Када је букнула јулска револуција у Паризу 1830 године, бонапартисте су после пада бурбонске династије, помишљале да на француски престо доведу 19-годишњег Орлића. Но он одбија, јер не жели да поштравом грађански рат у својој правој отаџбини, свестан да је и сувише још млад и неискусан, а да би могао успешно владати Француском.

У њему се тада, међутим ипак већ буди дух његова оца: у његовим жилама почиње живље да струји крв великог Корвиканца. Његова соба у бечком двору препуна је слика и књига о Великом Наполеону. Жеља му је; да се ода војничкоме по-

зиву и да на бојном пољу стиче лаворике и славу.

Али млади Орлић носи у себи већ и клицу сушице. Зна и свестан је, да је болест неизлечива. У царском двору и парку у Шенбруну, живи и проводи ане, чекајући смрт. Долазе и посећују га рођаци, а и многи поштоваоци и пријатељи његовог покојног оца, међу овима чак и маршал Мармон, кога можда грижа савести због отпадништва и издајства према Великом Наполеону тера, да се поклати његовоме сину.

У лето 1832 стање здравља се Орлићу знатно погоршало. Ближио му се крај. Око његове болесничке постеље окупљени су његови рођаци Хабзбурговци, из Тоскане је хитно дошла и његова мати, а он у мислима лебди за својим оцем. Последњи дани били су му пуни телесног бола и после тешких

мука у зору 22-ог јула 1832 издахнуо је млади Орлић у својој 21-ој години живота.

Сахрањен је у гробници бечког аугустинског манастира, поред осталих Хабзбурговаца. Но жеља је француског народа, да Наполеонов јединац добије места у Инвалидском дому у Паризу поред свога Оца. Све и да нису Хабзбурговци криви трагичној судбини Орлића, ипак држе Французи, да земни остаци Наполеонова сина не могу остати и мировати уз саркофаг његовога деде по матери, цара Фрање Првога.

Баш ове године када се навршује сто година од Орлићеве смрти, Француска предузима кораке, да Аустрија врати његове земне остатке и да ови буду на вечни почивак смештени у Наполеонов гроб.

Т. М—р.

Укроћена горопад

— Народска прича —

Био један сељак па имао врло злу и горопадну жену: још јој у цркви честито ни превез не беху скинули а она већ отпоче да бесни и да зипара.

Покушавао јадни Мирко на леп и миран начин да жену уразуми, али узалуд. А да је туче — то никако није хтео, јер је био човек мек и добар: ни мрва тај не би згазио, а камо ли жену да истуче. Те тако — већ не зна шта ће, колико му такав живот дојади: где год му се по кући жена макне — руши; чега се год лати — разбија!... Ни хлеб неће на сто као што ваља ставити, већ ће га бацити...

И што јој је он више говорио и саветовао је — она све црња и гора!...

Једне суботе рећи ће Мирко својој жени:

— Живка, — вели, — сутра је недеља, не ради се; позвао сам Млад на председника и пријатеља Ранка и Миливоја. Почели смо пре разговор оснујемо земљорадничку задругу у нашем селу, па треба нешто да одлучимо. Дела, славе ти, порани сутра па испечи једну добру гибаницу да се имамо чиме прихватити.

Живка не одговори ништа, само што љутито гурну ловац на огњишту. Кад сутра дан, још ни зора није забелила а Живка се већ дигла: наложила ватру, засукала руке па меси ли, меси. И заиста, умеси богату гибаницу: не стога што је рада мужу да угоди, већ што је и сама на добар и мастан залагај попашна.

Лепо. Одскочило сунце дватри копља, кад ето ти и позватих гостију. Дочека их Мирко у дворништу, поздрави се са њима и уведе их у кућу. Поседаше око стола, изнесе Живка слатко и воду, затим ракију и, најзад, гибаницу. Мило гостима због доброг дочека па развезли разговор. Док ће им рећи домаћин Мирко

— Добио сам, — вели, — јуче од брата писмо...

— Је л' од Војислава? — прекиде га председник Младен.

— Јесте, од Воје: пише ми да се и он оженио...

А Мирко доиста имађаше брата столара, који је већ поодавна радио у једном великом предузећу у Београду. Годинама већ не долази у село, па га сељаци скоро и заборавили.

— Ама; збиља зар? А је л' се давно венчао? — питају гости.

— Па биће два месеца, — одговара домаћин и узе им све лепо причати: — само му једно не ваља: жена му је, изгледа, много зла. Просто чудо једно, а не жена, да вас бог сачува. Ни најгорем свом злотвору не бих пожелео...

— Е, е! Гле, молим те! Куд да тако награише! — сташе се чудити гости. — Бог'ме, то не ваља! Ружна ствар!

— Да не би мислили да говорим неистину, — настави домаћин, — ево да вам баш само братовљево писмо наведем, реч по реч; а он ми овако пише:

„Жена моја, вели, не само што ми нигда лепе речи неће рећи, него ми просто живот из дана у дан трује. Разбија и лупа што год јој под руку доспе. Ни хлеб неће честито на сто да метне, већ и њега баца...“

Бог'ме бих ја такву роспију на шибе осудио, прекиде Младен домаћина. — Јер она ће још, вештица ниједна, и у гроб твога Воју отерати...

Море, ја бих њој већ показао! Укратио бих ја њу и још те како, умешаше се и остала два госта.

Те ти они сви развезаше шта би ко радио да из снахе бесистер. И само половина од тих њихових предлога па би била довољна да новој с нашој кост на кости читава не остане. А наш домаћин само слуша и главом повлађује. Повлађује и на своју Живку погледује, а по каткад јој иу оком намигује. А она стоји и крају, ни жива ни мртва: на-

шла се у нуду па јој се сва соба око главе окреће! Разумела, зар, да то муж на њу циља, јер је добро знала да од Воје никакво писмо тих дана нити је долазило нити се њен девер женио; би јој јасно да је све то њен Мирко измислио ње ради. Гости се, наравно, не досећају и целу ову причу за истину примају те и даље грде ли, грде: један рекне једно, други нађе још нешто боље, часте ли Војину младу, часте!..

Најзад пређе Мирко и на разговор о зајму. Поразговараше, сваки рече своје мишљење, Младен обећа, ако затреба и помоћ од своје стране и — гости се разиђоше на ручак.

Још Миркови пријатељи не бежу ни из дворишта изишли, а Живка се већ наостреши те се острви на Мирка:

— Рђо ниједна, — вели, — таки и таки никоговићу, показују ја теби како се тера шега са рођеном женом! Гле ти, угурзуса, шта је он измислио да жену срамоти и резилу... Е, сад, вала, ц ле ове недеље сам краву храни и музи, сам себи спремај за јело и ждери шта знаш и шта нађеш, сам кућу чисти, — гром те спалио, и тебе и кућу твоју!..

Не остаде јадном Мирку д у го, већ засука рукаве па узе радити све по кући: сам чисти и спрема, сам храни краву, сам је и музи. Жена се тек само света ради нађе испред куће око стоке, — иначе у кући ни прстом да мрдне. Једино најутра што наложи ватру на огњишту, па и то само да би скувала и испекла оно што јој срце заште: сама руча, сама и вечера, а што преостане — проспе у помије...

Прође некак та седмица, освану опет недеља. Живка још у суботу умесила гибаницу, — њу је најрадије јела, а мужу ни проје није спремила. Он се, јадник дигао још пре зоре и отишао векуд у село. А кад се сасвим раздани, Живка угреја ракије, изнесе: а сто зделу пуну младог кајмака и неколико струкова зелена лука, изнесе и гибаницу, па таман да се, весела, посади за богат доручав, кад ето ти, изненада, уђе у кућу њен Мирко, а за њим Младен са Ранком и Миливојем:

— Извол'те браћо, извол'те! Што је Бог дао, тим ћемо вас и послужити! А погледајте само какву ваљану и вредну домаћицу имам! Надала вам се па, ето, част спремила! Извол'те браћо, седите!

— Е, е, баш ти хвала домаћице и на пажњи и на труду, — обрати се председник Младен Живки: — видимо да мужу ниси супротница ни гостима досадница. Не само што ћу т у селу хвалити где станем, него и у град кад одем, похвалићу се твојим одличним дочекањем.

И остали ударише у хвалу, а Мирко од среће већ не зна куда ће, баш као оно чворак кад западне у виноградску бразду: ударио и он па хвали своју Живку. „Добра ми је, — вели, — и вредна, и послушна! Паметна и разборита, као ретко која!“

Живка се збувила па не уме људима ни ракије да наспе, ни гибаницом да их послужи: погубила траг мислима па не зна шта се то данас са њом збива...

Завеза се међу гостима разговор: сваки по нешто прича, пију ракију, а мезете луком и кајмаком, — док ти Мирко улучи згодну прилику па опет поче:

— Ех, жао ми само онога мога Војо! Никако ми, грешник, не избија из главе. Кад погледам само моју Живку, одмах се и њега сетим! И откуд да он испадне тако несрећан, код овакве моје среће!

— А шта знаш, — упаде председник, таква је, зар, воља Божја, и против њ не можеш војевати. Можда ће ти се снаја временом и поправити! Бива то тако и код других испочетка, па после да Бог, те окрене на боље!

— Ама, знам ја све то, — одговара Мирко, — али зар је лако мом Воји трпити у очекивању тог бољетка? Још ја вама прошле недеље нисам од стиде све ни испричао: она змија не даје грешноме Воји по читаве дане ништа да једе. Она се накрка колико јој срце иште, а он ако сам шта себи спреми — добро јест', иначе трпи гладан. Ни да га окрпи, ни кућу да распреми, а ако он што заусте да рекне, она тек само сикне: „Рђо ниједна! таки и таки никоговићу, показују ја теби како се жена поштује!“ Цаба ти, брате, таквог живота!

— Е, е, људи, — рећи ће председник, ама ја бих такву рђу на мртво име испребијао, — и ту он поштено млатну кроз ваздух својом древовом палицом

Море, пропиштало би у њој и мајчино млеко, да ми само нешто падне шака, утаче се и Миливоје. Показао бих ја њој већ...

Те опет ударише да грде и руже ту злу снаху, а при свакој речи узимају као супротан пример домаћинову жену, која тако лепо пази свога мужа и још дивније госте дочекује.

— Ето јој -- веле, -- на кога би се могла угледати и од кога би се могла поучити...

А весели Мирко само одобрава и на жену с времена на време погледује. Али не као прошли пут: не подмигује јој више оком, а ни осмеха му на лицу нема, већ му поглед дошао некако строг и оштар.

Опет разговор сврну на друга питања. Гости поседеше још мало, поразговараше па и одоше.

Чим их Мирко испрати, а он се врати у кућу и поче спремати и уклањати јело и посуђе са стола. Али -- нуто чуда! -- пристаде сад и Живка уз њега па није да се провреднила већ му све из руку отима, жури да све сама уради и поспрема. Насмехну се Мирко али ни речи не рече; те тако њих двоје очас кућу у ред доведоше.

По подне прилеже Мирко на к еветац да мало продрема. Лежи а све му некако незгодно, врполи се и премешта онај

кожух под главом: ниско му некако глава лежи, а и жуљи га. Опази то Живка, скочи као верерица, дохвати свој зимски ђурак, сави га па га поче намештати мужу под главу. Намести се сад наш Мирко погодније, речи не прослови, само се лако осмехну, затвори очи и учини се као да је заспао: у ствари он је кроз полуотворене очне капке све лепо видео. Виде како његова Живка пређе на прстима преко собе, како седе на сандук крај прозора и како се тихо заплака. „Хвала Богу, кад и то дочеках. Нека је, то је добро, нека се исплаче мало!“ Али Живка плаче све јаче и јаче, па најзад поче и јецати.

А што ти, море, плачеш, Живка? — упитаће је он.

Али Живка од суза ни речи да проговори већ само гледи мужа у очи, покорно и молећиво. Сажали се и Мирку, устаде са креветца, узе жену за руку па ће рећи:

То је, значи, анђео Господњи, сведок нашег венчања, ушао најзад у нашу кућу јели?

Лукијан Тривунов-Бранковић

Укор.

Две ствари у животу нисам никад волео и то: прво, нисам волео кад сам видео, да је неко отишао у залагаоницу да присуствује лиценцији заложених ствари. Увек ми је пред очима она околност: да онај, који је отишао да што заложити, да га је за то нужда, беда натерала.

Друго, што нисам волео, било је то: што никад нисам волео да рано устајем, али, у супрот тому, ја опходу, сахрани Христа и Васкресењу Његовом морао сам да присуствујем.

Тако сам присуствовао том црквеном обреду и почетком осамдесетих година пр.ст., када је Ускрс касно падао, а то знам отуда, јер је било све зазеленило.

Почетак маја. Лепо, благо, тихо, топло време.

Било је два сата после поноћи од Великог Петка на Суботу. Кроз онај ноћни мир чуло се клепавње са торња цркве. Устао сам, обукао, те одем у цркву.

Кад је стало да свиће, свештеници изнели Плаштаницу, те уз појање обносили око цркве. За време опхода неко ми стави руку на раме, — то је био мој колега Коста Чолока, — а чуо његово шаптање: после јутрења да се састанемо! Јутрење се свршило, састао сам се са колегом, а он ми рече: Други дан Ускрса ће се одржати у шуми „пик-ник“, рекао ми је шеф да те позовем.

Други дан Ускрса присуствовао сам и ја том пик-нику.

Било је здравица, појање, певање, те на концу сваки је морао да нешто исприча из свог живота.

Стари, чика Јоца Дајковић, шеф порезног звања, кад је на њега дошао ред да прича, рекао је:

... Једног дана одредио је финансијски директор, стари

Док ти Живка наједном паде на колена: склопи руке и кроз сузе поче молити мужа:

Опрости ми, -- вели, -- тако ти Бога живог! Боље ме иштуци, само ме немој толико срамотити и резилити. Ако још који пут будеш чинио овако као прошле недеље и данас, ил' ћу руку на себе дићи, ил' ћу у свет побећи, куд ме очи воде и ноге носе...

Те од тога часа се преобрази Живка потпуно и постаде мелем од жене. Дешавало се доцније, па тек сврати која прија или комшика, од оних свакојаких, па јој као каква лукава напаст почне пунити уши:

Хајдемо, -- вели, -- Живка тамо! Те хајдемо овамо...

Али Живка ни да чује. Тек само одмахне главом:

— Море, прођи ме се, жено! Не смем ја тамо: бојим се да се мој Мирко не наљути!.. Не могу...

Те тако, ето, исправи и дотера наш весели сељак своју жену — себи на радост, нама на поуку. Р.

Барач, да се састане поверенство, пред којим ће се полагати испит за порезну, благајничку и рачуноводствену струку. У то поверенство именован је Барач за претседника те комисије финанс. саветника Др. Јована Суботића, а за чланове испитног поверенства, рачунарског саветника Тошу Мирковића, контролора Шандора Петровића и мене.

Пријавило се петнаест кандидата.

Међу истима био је један кандидат, Фердо-Махачек, којег су сви звали — чиком, јер је био увелико превалио четрдесету годину.

Исти чика био је манипулациони чиновник код једног надлештва у Паланци, а желео да положи овај испит, да буде унапређен, те да своје и стање породице побољша. Био је оженив, имао петоро деце. Најстарије дете било је дванаест година старо.

Једног су дана полагали кандидати писмени испит, другог усмени.

Оног дана, када се писмени испит одржао, ја сам, после подне, био дежуран за тај испит.

Сви кандидати предали радње и отишли а чика остао сам са мном. Чика ни да запне пером. ... Пришао сам њему те га запитао:

— Шта је с вама, господине?

Он ме само тужно погледао, а одговорио ми није ништа.

— Пишите, рескох.

Издиктирао сам му све четири задаће.

Кад је све било у реду, те ми радње предао, са сузним очима хтео ми је руку да пољуби, што сам једва отклонио да уради.

Сутра дан усмени. Дошао ред на чика. ... Бога ми, доста је слабо ишло. Кандидат, Махачек, изашао напоље. По-

веренство стало да већа. Сви су зато да се сруши.

Ја, са своје стране, стао сам, у себи, на оно становиште: „кад Бог неком да занимање — звање, даће му за то и знање“.

— Немојте, господе, рекох, ако Бога знате, зар не видите, да је сиромах престрашен, зар не видите у каквој је треми? Изволите прегледати његове писмене радње, видите ли има спреме; човек је престрашен, боји се да неће успети, а жена, деца су ту, па то ти је!

Донесено решење: већином гласова решено да му се изда оспособљење.

Н кон осам дана позове мене директор Барач, да му представим „ad audiendum verbum“. Чим сам ступио у собу директора, он љут као рис, гракнуо на мене:

— Па шта је то с вама, господине? Шта сте радили?

— Не знам, господине директоре, о чему је реч?

— Не знате? Ево ја ћу да вам кажем: тужио ми се господин саветник Суботић, да сте се толико заузели за оног кандидата Махачека, толико сте утицали на чланове, да су на концу пристали, те му издали оспособљење...

— Опростите, господине директоре, изволите погледати његове писмене радње...

— Нећу ништа да погл дам,

подељујем вам писмени укор, издаћу налог концеписти — у том зазвони — да одмах напише укор за вас.

— Ја знам да нисам крив. Изволите, господине директоре, погледати његове писмене радње, па ћете видети да ли има способности или не. Ако човек има грозну трему, зар да га поверенство одмах сруши? Срушиги човека, било би Богу плакати, који, кад је на пут, к нама, пошао да полаже, код своје куће покупио и последњу пару, а жену са петоро деце оставио да стрепе хоће ли им отац, муж, положити или не. Они су остали дома на сухом хлебу, јер им је отац, муж, сав новац понео да подмири пут, таксе за испит, исхрану у вароши.

— Овај, колико рекосте, да има деце?

— Петоро.

— Па овај... у том је ушао концеписта и каже: Господин је директор изволео по мене звонити.

— Да, да, звонио сам, да одмах напишете декрет, којим именујем Ферду Махачека за официјала са седиштем Вршац, а истовремено напишите за господина Бранковића упутницу за подељену му припомоћ, што му подељујем на основу усмене његове молбе.

Ја сам се дубоко поклонио директору у име захвалности, а у себи помислио: не бравим, ма често добио овакав укор.

Божична прича из мога села.

На висоравни, над којом се црнела мртва, опустела планина а испод које је у долини лежало село као уронило у непокретност, у оловну тежину долазеће зиме, стара Босиљка застала уморна, тешко дишући. После неколико дана страховитог дувања, ломљена грања, обарања пластова, ветар је данас мало попустио и његови хладни валови су са мање жестине слетали на тршчане сеске кровове и оголено дрвеће и изгледало је као да му се негде у даљини стишава помаханиталост. Небо је било облачно, тамно-сиво и ниско, над самом планином. Хладноћа је штитала кожу, била скоро неподношљива. Стара Босиљка се сва тресе, скупи у себе и настави пут. Требала је до ноћи да накупи мало суварака и да се поврати у село.

Ветар је опет почео беснети. Као помаханитала звер, урлао је и тресао високом шумом. Фију му се разносио као јак гладна вука. Децембарска ноћ се увлачила у низине и преко стрмих висова захватала наоблачено небо. Гола дрвета као да су се претварала у аветињске сенке, у сабласна бића која су претила смрћу.

Босиљка свежа скупљена дрва, напрегнувши сву своју до-трајалу снагу подиже их на себе и канапом их учврсти за своја рамена. Затим, тешка корака, погурена скоро до земље, придржавајући се за успутна стабла и грмове, полагано се упути селу. Ветар је био све јачи. Ледена струја као да је

секла образе и руке. Далеко село, куда јој је поглед лутао, означаваху само једва видљиве црвене светле тачкице осветљених прозора богатијих кућа.

Ветар је почео прво са ретким, затим све гушћим и крупнијим пахуљима. Земље је нестајало: белина је покривала све... белина је заокружавала све...

Босиљка застала. Није могла даље. У грудима јој је нестајало даха. Морала се одморити, а ноћ се спустила сасвим. Из црног неба су ницале све крупније, све гушће пахуљице. Ваздух је ледио дах. Цостоја тако неко време као размишљајући, затим, прикупивши заостатке своје снаге пожури напред. Али после неколико напорних корака мораде опет стати. Даље није могла. Све јој је одказало послушност. Морала је скинути са себе бремене, да би се одувала, добила даха. Покушала је да одреша канап. Међутим прсти су били смрзнуте и она се спусти са бременом у снег и руке увуче у недра, под танку мараму, не бил их како загрејала.

Нешто скривањем под мараму, нешто трљањем једну о другу, руке се повратише и она одвеза канап и збаци бремене са себе.

Ветар је као бесомучан фијукао и леденим пахуљима као иглама убадао се у њено смежурано и тегобама измршавело лице. Покуша да се дигне, али је ноге издадоше и силаина ветра је обори на земљу. Она се одупре рукама о земљу, по-

кривену танким снежним слојем, и понова се покуша дићи, али јој ни то не поможе: Осећал је у себи као неку обамрлост, као неко потајно губљење, нестајање, умирање. Изван себе од страха, поче очајво да дозива у помоћ и да пузи по земљи. Ветар јој је угишвао глас и само се у планини чуо слаб одјек.

Хладна струја и вејавица је опет зауставила. Она се пружи по снегу и осети да се све на њој укочило: лице јој се слеђило а руке и ноге као да нису биле њене и да је снага сасвим издала. Хтеде да крикне ужасно не би ли когод чуо, али јој се из груди оте само слабо стењање, које је изгледало као самртнички ропач. Мисли јој стадоше. Пред очима јој заигра нека чудна белина, неко чудно трептање... затим настаде нека подмукла тишина... И све се изгуби....

...А снег је падао и својом белином покривао све... заокружавао све... Божић је био на прагу и небо је хтело да га земља дочека у белини... без иједне боре... без иједне мрље.

Вељко Лаћарац.

У ЈЕСЕН.

Опустелим вршом, крај голих дрвешта,
кроз јесење магле, пут сунчаних страна
залуд поглед блуди: радости прошлих дана
Место сновиђењем сада шугом цвешта.

Све је тако сиво, тамно, моно-тоно-
Све је тако мртво у тој кобној ћушњи.
Даљине ко прича дух привлаче лушњи.
док са кашедрале мре вечерње звон.

Далеко и ви сте у шу мрак у јесен,
у то бедно доба умирања језе
Плачљива јесен души покој везе
док у срцу језа бол са снова снесен.

У том крају нема нашег топло-лог смеха,
нема чаролија ваших топлих жена
у духу, најдража измеђ свију жена,
жеља ми за вама боли ме од греха.

Где сте, Где сте сада? Чујше како шуми
песма глуме смрти у сумраку жеља!...
Хоризонтом вену раскаљани друми,
Тужна јесен та је мртвих пријатеља....

Вељко Лаћарац

Предавање Др. Тодора Петковића у матици напредних жена.

У среду 23. децембра одржао је г. Гр. Петковић једно стварно предавање. Пожелити је да буде више таквих предавања која у данашњем времену чудних појмова могу само добро утицати на младеж. Нашто занашања и маштања о некој сили која влада људима и од којих се страсти они немогу одупрети, Госп. Петковић разложио је обрат о доказујућ стварним примерима куда све те несавлађене страсти воде младеж. Његова напомена да се сада полаже само на физичко развијање младежи а на душевни њихов живот пајмање се утиче. То је истина и само лепа душа у здравом телу довешће нас до бољих друштвених прилика.

Где живи најсрећнија жена Југославије?

Гасписана је анкета у Времену у ту сврху. Новинари посјећују сјајне салоне савремени дама да могуће нађу међу њим ту срећну жену. Али ће се свакако пустити и у ниске калебе сиротана да и томо покушају наћи што траж. Сваком је позната она народна прича о цару и пастиру, како је црхтео обући кошуљу најсретнијег човека, а кад га је пронашао тај сретник у својој великој срећи није исте ни имао. Где је та најсретнија жена? Да ли она која као Корнелија налази своју срећу у своја четри сина? Могуће да би то и било кад не би и та данашња деца слабих живаца ту срећу преобратили у несрећу. А да тако бива треба само прелистати дневне новине. Или је срегна као жена она која налази срећу у мирном брачном животу и мужу који је цени и њене врлине уважава. Па и то докле? Једна несугласица, догађај или нешто неугодно и непредвиђено кадро је и ту срећу за час пољуљати а и уништити.

Народна дефиниција за богатство је ова: Богатство је срећа оном који зна по Божијој вољи да га управља. А за лепоту дефинирају да је иста права сујета која брзо вене лако прецвета. Но ни то немора бити све меродавно. Али је меродавно то да праве среће у опште стално нема. Она је варљива и краткотрајна. Борба је животни крст који свако носи и мора бити увек приправан да ће му црни облаци за час застрти хоризонт ведрих дана живота.

Стога та анкета о најсретнијој жени нема места. Боље да се потражи најзаслужнија, најистакнутија хумано, културно или просветно. Она жена која је под цену мира и великих жртви одхранила не само своју децу већ и туђу. Треба потражити те жене велике душе, па ма и мало несавремене и неупућене у монденски живот данашњице. А најретвију жену нетреба ни тражити, она не може ни постојати. Она је као и топао сунчев зрак у снежним данима зиме. Мар.-Божич-С

Срески суд као земљишно-књижни Суд у Новом Саду.

Број 455/931, грунт.

Изводак из дражбеног огласа.

У овршној ствари Симона Рајнера трг. фирме из Н. Сада оврховодит. против уд. Милеве Черкес р. Мутибарих овршеника одредила је грунтозна власт ради утеривања потраживања у износу од 2287 дин. главнице сип. овршну дражбу на некретности које леже на територији окружног суда у Новом Саду среског суда у Новом Саду и општине у Футогу и које су уписане на име уд. Милеве Черкес р. Мутибарих у грунт. улошку бр. 767 редни број А 1—3 и топограф. бр. 890, 893/1 и 894 општине Н. Футог уз искљичну цену од 8000 Дин.

Дражба ће се одржати у званичним просторијама грунтозне власти број собе 22 општинске куће дне 25. II. 1932 у 10 сати.

Некретности које долазе на дражбу не могу се продати испод половине или две трећине искљичне цене. Они, који намеравају узети учешћа у надметању, дужни су у руке изасланика положити у име кауције 10% од искљичне цене у готовом или у одговарајућим вредносним папирима, способним за кауцију а чији се курс има рачунати према наређењу §. 42. з. чл. LX. из год. 1881. или му предати признаницу о претходном положењу кауције у судски депозит и потписати услове о дражби (§§. 147., 150., 170. з. чл. LX: 1881. и 21 з. чл. XLI. 1908.)

Онај, који за некретност понуди више од њега, дужан је одмах надопунити постотку искљичне цене, установљену кауцију и до толико исто постотка по њему понуђене цене.

У Новом Саду фебр. 1931.

Туцаковић с. р. судија.

ЈОСИП ШПИРКА

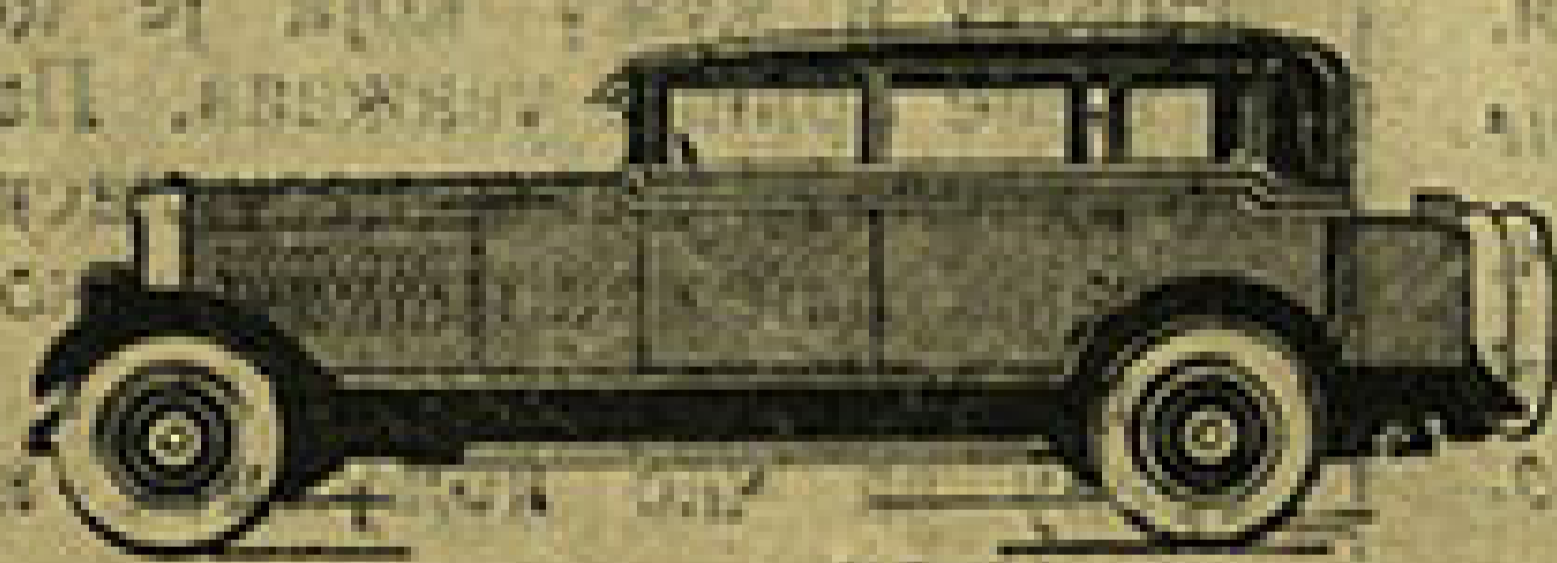
технички предузимач

Прима следеће послове спровођење водовода плина и намештаја за купање, централно грејање, вентилаторе, намештаја за сушаре за творницу леда и справе за хлађење.

НОВИ САД,

Љубљанска улица 21.

Прорачун и планове на захтев извршујем.

АУТОБУС

каросерије као и комплетне аутобусе од најједноставније до најфиније израде по знатно сниженој цени на стоваришту код прве југословенске творнице кола и аутобус-каросерија

ОСНОВАНО 1880. ГОД.

Телефон број: 25-86.

Брзојави: АУТОРАЈХ

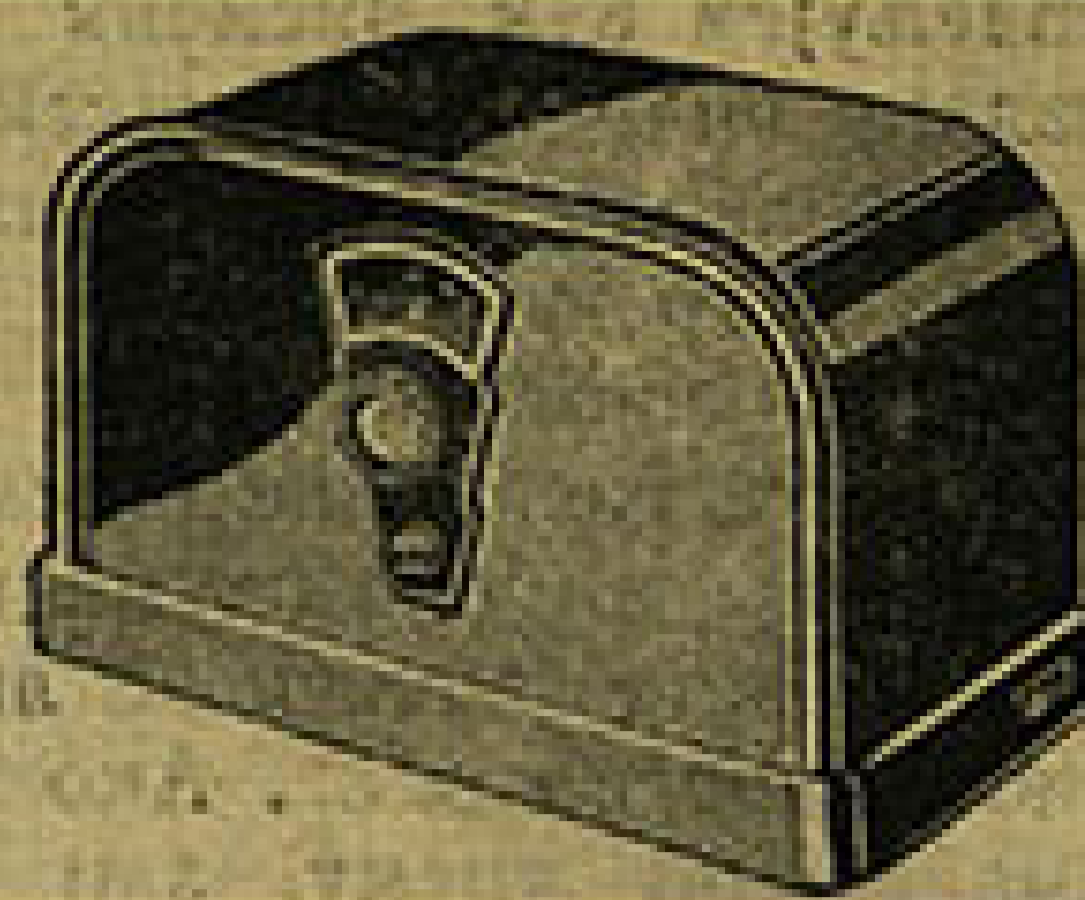
МАТИЈА РАЈХ И СИН У НОВОМ САДУ

ТРГОВИНА ХАРТИЈЕ И ПИСАЊЕГ ПРИВОРА НА ВЕЛИКО И МАЛО

ЗИМА И ДРУГ, НОВИ САД

Николе Пашића улица број 11.

Препоручује своје богато стовариште уз најповољније цене, брзе и тачне послуге. Стално велико стовариште свих прибора као: оловака, пера, мастила, гуме за брицање, упијаће хартије, концент-канцеларијске и мини-старске хартије, коверата, креп и свиласте хартије, сав прибор за писаће машине и т. д.

Телефункен Радио

Заступство за Нови Сад

ЕРНЕСТ ИВАЊИ

Нови Сад

Кр. Александра 5. Тел. 27-47

Хотел Краљица Марија Нови Сад

Најбољи хотел у центру вароши са 60 модерно намештених елегантних соба. Све собе имају топлу и хладну воду и централно грејање. Чистота примерна. Купатило у кући. — Хотел Краљица Марија има најбољу француску и домаћу кујну. Пиће првокласно. — Цене су умерене.

Трговина нирнбершке, галантеријске, кратке и плетене робе на велико

ЈОСИФ ЈУЛИЈЕ КОН, НОВИ САД

Кр. Александра 11. КОД „ПЛАВОГ КОЊА“ Основано 1868.

Телефон број 21—40.

Брзојави: „ЈУЛЕС“

Највеће стовариште базарске робе. Највећ. избор лећјих играчака

Ако хоћемо добро да се осећамо, онда то можемо постићи само у

ЗИМСКОЈ БАШТИ ХОТЕЛА „СЛОБОДЕ“

јер је то место породичних састанака — Тачна послуга, првокласна пића. — Свакодневно играња уз суделовање познате капеле ГЕЗА СЕКЕ.

ЉУБЉАНСКА КРЕДИТНА БАНКА

Телефон интерурбан број: 20-57.

Централа у Љубљани основана 1900. год.

ФИЛИЈАЛЕ:

Брежице, Цеље, Чрномел, Крањ, Марибор, Метковић, Нови Сад, Птуј, Новоместо, Ракек, Сарајево, Словенградец, Сплит, Шибеник, Загреб Сезонска експ. Рогашка Слатина.

Акцијски капитал и резерве преко Дин. 65,000,000
Улози и властита средства преко Дин. 600,000,000
Годишњи промет преко Дин. 42,000,000,000

Бави се свим у банковну струку спадојућим пословима уз најквалитетније услове.

ПРИМА УЛОГЕ НА ШТЕДЊУ

по уложним књижницама и на текући рачун са и без отказа, те их укамањује најповољније.

Срећне Божићне празнике Желе:

Борђе Миловановић
Пурчија код „Лисице“ Нови Сад,
Пашићева улица 5.

Стеван Стефановић
угоститељ ресторације Бели Во
Нови Сад, Футошки пут.

Гранд Хотел „Слобода“ д. д.
Равнатељство

МАРА ГРЧИЋ
модес, Нови Сад, Кат. порта 3
Телефон: 30-21

Хотел „Краљица Марија“

Дрогерија „Хигиена“
Коста Живојновић, Нови Сад.

Галантеријска трговина
Ђоке Грујића
Нови Сад, Пашићева улица

МАЈНЛ КАФА
Светска марка, Кр. Александра 3

Мојсовић и Другови
Нови Сад

Андрија Малчић
енглески и војни кројач
Нови Сад (Дунђерскова палата)

Бахингер Стеван
књиџара и трговина писаћег
прибора
Нови Сад, Његошева улица 14.

Ф. Обермилер и Друг
Месарска и кобасичарска радња

„ЦИТИ“
посластичарна Нови Сад,
Власник Љ. Парлаћ.

Михајло Марош
гостионичар, Футошки пут 71.

Месарска и кобасичарска радња
Мартин Роберт и Син
Нови Сад, Краља Петра 30

Гостиона код „Страхиње“
Нови Сад, Дунавска 5

Илија Голдберг
драгуљар и сајнија и процењивач
Централног Кредитног За-
вода Нови Сад.

„ДЕЛИКАТЕСА“
Стеван Визнекер, Нови Сад
Јерменска црква.

Јован Шумахер — гостионичар
кафана и ресторација „Хабаг“,
Нови Сад.

КЛАЈН МИКША
кафана „Елита“, Нови Сад

Дирекција „Олимпија“
Милан Страјков

Драгомир Богдановић
Базар дечјих играчака Нови Сад,
Дунавска ул. (Преко од Грајница)

ЦВИЈАНОВИЋ И ШУШТРАН
мушки кројачи
Нови Сад, Лазе Телечког улица

Издавачка књиџара „Славија“
Владимир Лежмирац
Нови Сад, Пашићева улица

Нова Путник
енглески мушки кројач, Београд
Књегинје Љубице 2.

БИФЕ „БАНОВИНА“
Чика Јоца Милошевић, Н. Сад.

Баџа

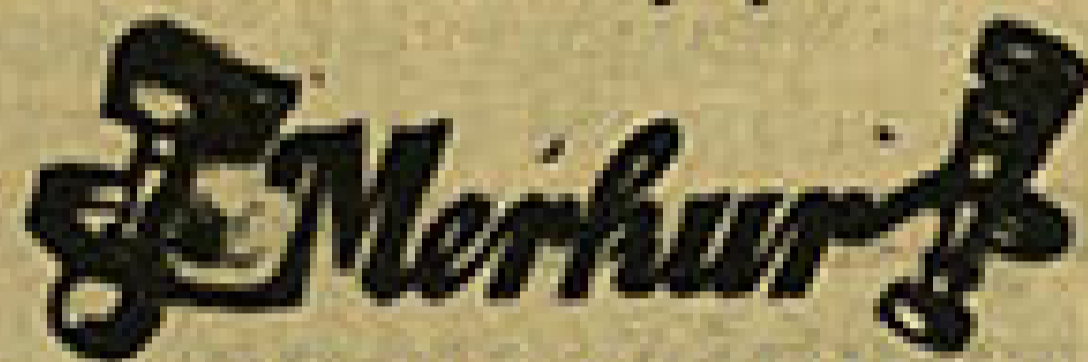
ЦИПЕЛЕ И КОЖА Д. Д.
Нови Сад.

„НАМЕШТАЈ“
А. Ходовањи
Нови Сад, Јеврејска улица 4.

Хотел „Парк“
Нови Сад

КЛАЈН ЕУГЕН
специјална радња трикотажа,
чарапа и рубља
Нови Сад, В. Бечкерек, Сента.

ОСКАР ФУКС
власник фирме

Сп. радња штампарија Нови Сад.

Изврш. Бр. 145/1931.

Објава о јавној дражби

Потписани судски извршитељ на основу §-а 102. зак. чл. LX. 1881. објављује, да ће услед решења среског суда у Новом Саду донесеног под бр. 12961 из 1930, у корист тражиоца извршења Мајор Јосифа из Новог Сада, (кога заступа др. Хандлер) против извршеника из Новог Сада за наплату 1437 динара главнице и прип. на јавној дражби продавати ниже наведене покретне ствари, пописане у записнику о пленидби под бр. Гв. 3795/1931 и процењене на динара 8400—, разна собна намештаја.

Јавна ће се дражба одржати на дан 6 фебруара 1932 у 11 сати пре подне у Новом Саду, Шафарикова 7.

Нови Сад, 26 децембра 1931.

СТ. ВОЈНОВИЋ
судски извршитељ

ДУНАВСКА ДИРЕКЦИЈА ПОШТА И ТЕЛЕГРАФА.

Број 41467/XI 1930 24 децембра
1931 године Нови Сад.

Оглас.

На основу наредбе Министарства Саобраћаја П. Т. Број 111. 277. од 15. децембра 1931 године потписана Дирекција даје под закуп од 27 јануара 1932 године па до 27 јануара 1933 године 1¹/₂ јутро винограда које се налази у хатару Општине Гудурица.

Јавна и усмена лицитација одржаће се код Општинског Поглаварства у Гудурици, на дан 26 (двадесетшестог) јануара 1931 године у 11 сати пре подне.

Интересевти морају најкасније до 10 сати истога дана по-

ложити кауцију на благајни поште Гудурица од 300 динара. На уплаћену кауцију пошта издаје признаницу. После довршене лицитације кауција се одмах враћа свима надметачима, сем досталцу закупа.

Сви остали увети за јавно надметање налазе се у условима, који се за уредовно време могу видети код Општине у Гудурици, и код ове Дирекције, II кат, соба број 22.

Директор:
Фр. ДОМИНИС, с. р.

Изврш. Бр. 580/1931.

Објава о јавној дражби

Потписани судски извршитељ на основу §-а 102. зак. чл. LX. 1881. објављује, да ће услед решења среског суда у Н. Саду донесеног под бројем 11577/31 у корист тражиоца извршења Дион. Друштво „Шкода“ завод, (кога заступа Др Григоријевић адвокат из Новог Сада) против извршеника из Новог Сада за наплату 5000 динара главнице и прип. на јавној дражби продавати ниже наведене покретне ствари, пописане у записнику о пленидби под бр. Гв. 13416/931 и процењене на динара 8800— разна собна намештаја и ауто.

Јавна ће се дражба одржати на дан 12 јануара 1932 у 10¹/₂ сати пре подне у Новом Саду, Кисачка 15, у кући овршеника.

Нови Сад, 12 децембра 1931.

АЛЕКСАНДАР ОРЛОВ
судски извршитељ

Изврш. Бр. 919/1931

Објава о јавној дражби

Потписани судски извршитељ у смислу §-а 102. зак. чл. LX. 1881. објављује, да ће услед одлуке Кр. Среског Суда у Жабљу број 1625/1931 у корист тражиоца извршења Екштајн Симе из Новог Сада, заступаног по адвокату Др Лустиг Фердинанду и Др. Лампл Бели из Н. Сада ради намирења Дин. 5700 главнице и сп. п. на јавној дражби продати покретне које су пописане у пленидбеном записнику Бр. Гв. 1625//1931 и то поименце: 100 метерценти кукуруза у клиповима и разна стока и процењене на 19800 динара

Дражба ће се одржати 16 јануара 1932 године у 1¹/₂ сата после подне на лицу места у госпођиначком хатару на салашу дужника.

Жабал, 26 децембра 1931.

Илић Милан
судски извршилац.

Изврш. бр. 166/1931.

Објава о јавној дражби

Потписани судски извршитељ у смислу §-а 102. зак. чл. 60-ог 1881 год. овим објављује да ће услед одлуке Кр. Среског Суда у Ст. Бечеју број 4900/1931 у корист тражиоца извршења Фејнганштока Игњата из Беча заступаног по адвокату Дру Тибор Дезидеру из Н. Сада против извршеника ради намирења 56.41 швај. франака главнице и сп. п. на јавној дражби

продати покретне које су пописане у пленидбеном записнику Бр. Гв. 4900/1931 и то поименце 100 метери штофа за зимске капуте, 100 метери женског штофа и 200 метери паркета и процењене на 28000 динара.

Дражба ће се одржати 13 јануара 1932 у 4 сата по подне на лицу места у Србобрану у радњи овршеника.

Ст. Бечеј 16 децембра 1931.

Муњин В. Милован
судски извршитељ

Изврш. бр. 341/1931.

Објава о јавној дражби

Потписани судски извршитељ на основу §-а 102 зак. чл. LX. 1881 објављује, да ће услед решења среског суда у Новом Саду донесеног под бројем 4959/1931 у корист тражиоца извршења Сноп д. д. из Загреба (кога заступа Др. Хаџи адвокат из Новог Сада) против извршеника из Ст. Футога за наплату 900 динара главнице и прип. на јавној дражби продавати ниже наведене покретне ствари, пописане у записнику о пленидби под бр. Гв. 8656/1931 и процењене на динара 14000 1 дреш машина и 1 трактор.

Јавна ће се дражба одржати на дан 23 јануара 1932 у 3 сата по подне у Ст. Футогу у кући овршеника,

Нови Сад, 16 децембра 1931.

СТ. ВОЈНОВИЋ
судски извршилац.

Изврш. Бр. 612/1931.

Објава о јавној дражби

Потписани судски извршитељ на основу §-а 102. зак. чл. 60 1881. објављује, да ће услед решења среског суда у Новом Саду донесеног под бр. 7215/928 у корист тражиоца извршења фир. Малчић Андрије из Новог Сада против извршеника из Н. Сада за наплату 700— динара главнице и прип. на јавној дражби продавати ниже наведене покретне ствари, пописане у записнику о пленидби под бр. Гв. 14205/1931 и процењене на динара 8800, разног собног намештаја и ауто.

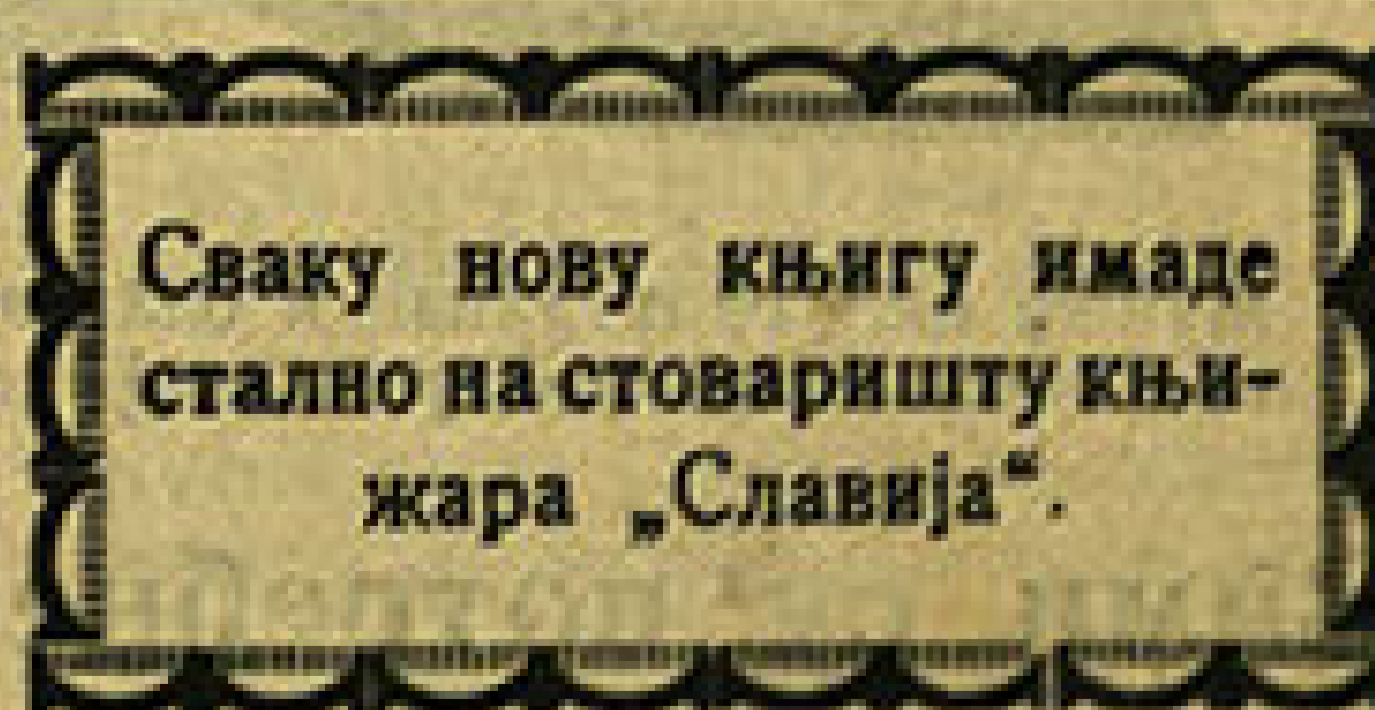
Јавна ће се дражба одржати на дан 12 јануара 1932 у 10¹/₂ сати пре подне у Новом Саду у кући овршеника, Кисачка 15.

Купац је дужан да цену купљене ствари одмах исплати и ствар одмах преузме (§. 107. и 108. зак. чл. LX, 1881).

У колико су горње покретне ствари које ће се на јавној дражби продати, узапћене и по другим лицима, и у колико ова лица имају право на подмирење својих тражбина, ова ће се јавна продаја применом §-а 20. зак. чл. XLI. 1908. године одржати и у њихову корист.

Нови Сад, 12 децембра 1931.

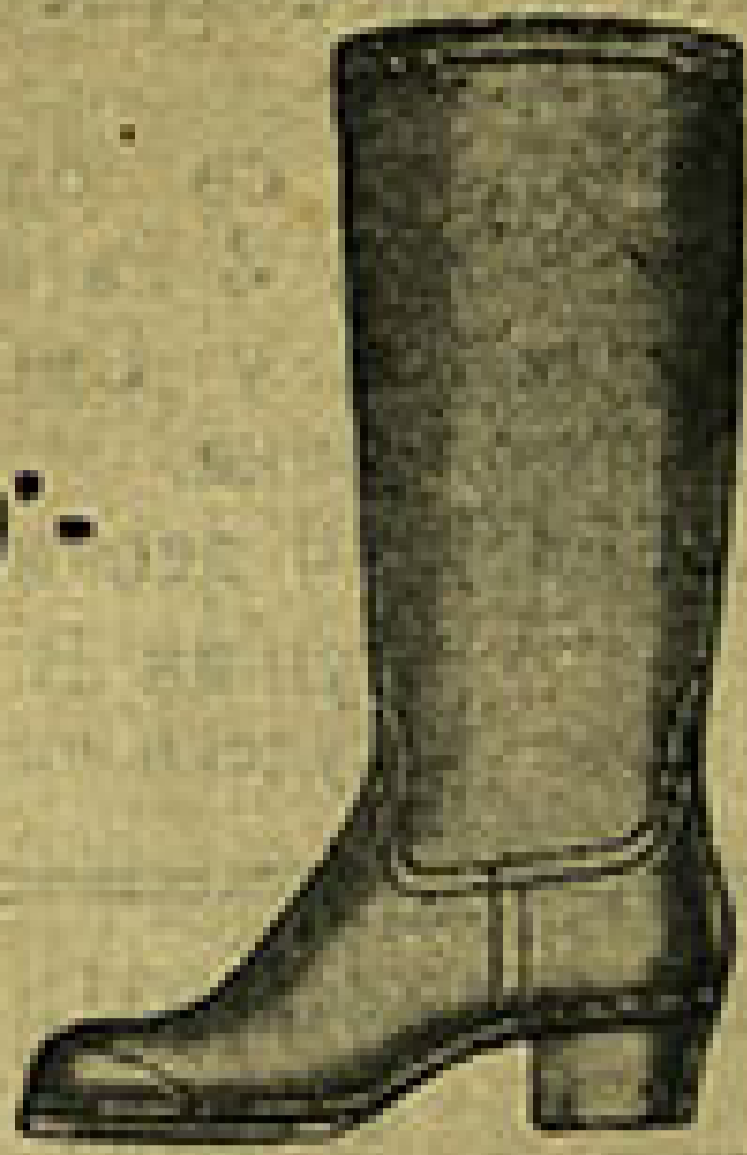
АЛЕКСАНДАР ОРЛОВ
судски извршитељ

Сваку нову књигу имаде
стално на стоваришту књи-
џара „Славија“.

ЗАХВАЉУЈЕМО СЕ

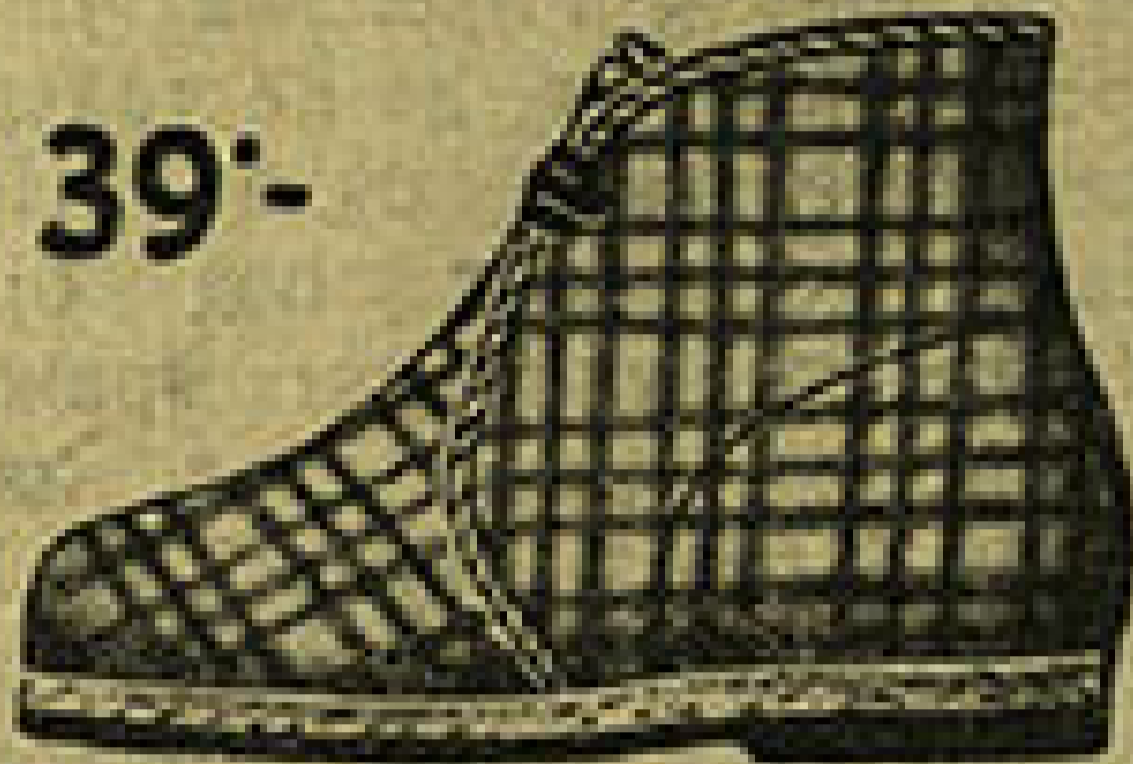
69°-

Vrsta 9891-51

За наше мале генерале.

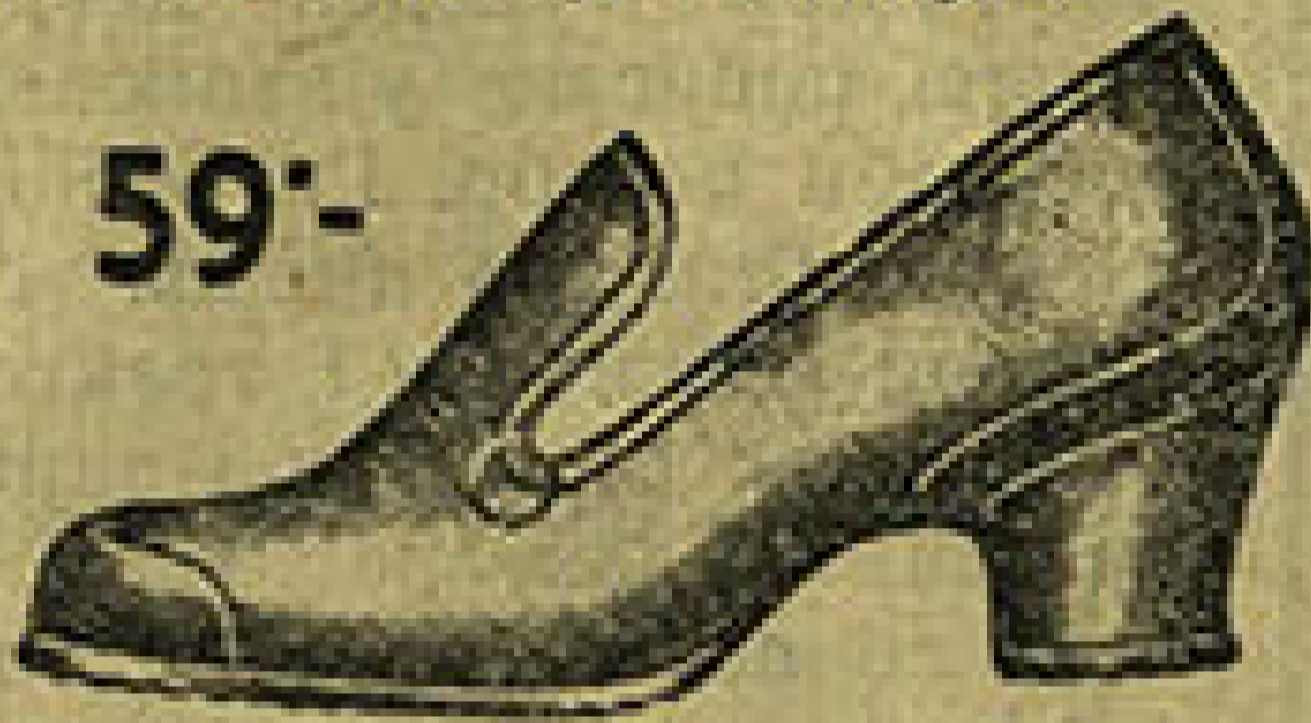
39°-

Vrsta 211

Ваша деца кад дођу кући треба да обуку топле кућне папуче.

59°-

Vrsta 7815-61

Женске каљаче чувају чистоћу у кући, чувају Вашу обућу и Ваше здравље.

својим муштеријама:

за поверење које смо уживали
целе године.

својим добављачима:

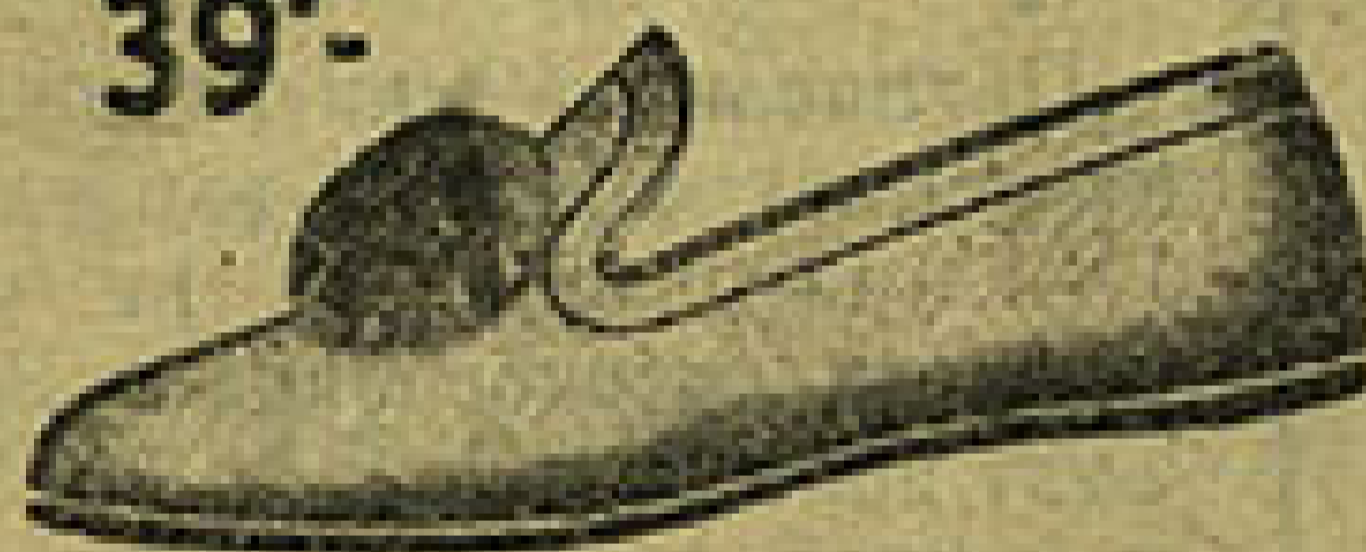
за брзу и добру опскрбу.

својим сарадницима:

за оданост и верност нашем
циљу, служити муштеријама
увек најсавршеније, увек боље
и увек јефтиније.Радићемо на томе да у новој го-
дини пружимо нашим муште-
ријамајош више службе, најсавршеније
производе и још јефтиније цене.

башиа

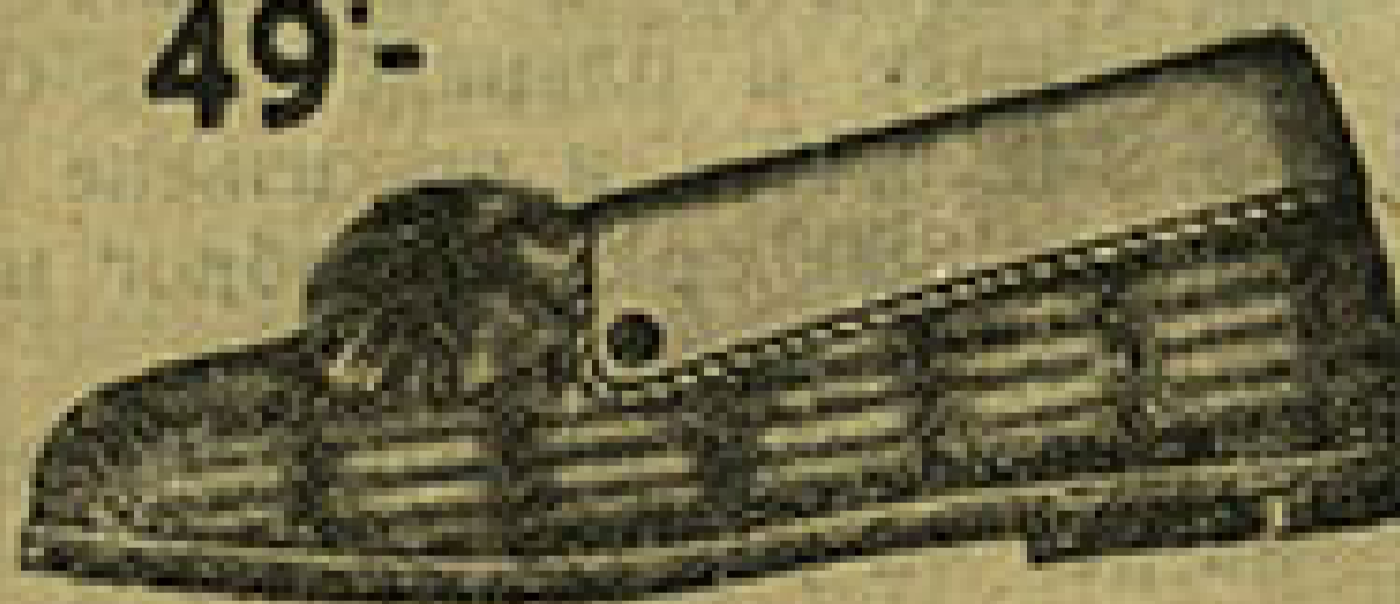
39°-

Vrsta 205

Кућне ципеле лагане и топле по-
моћи ће Вам да без умора посвр-
шавате кућне послове.

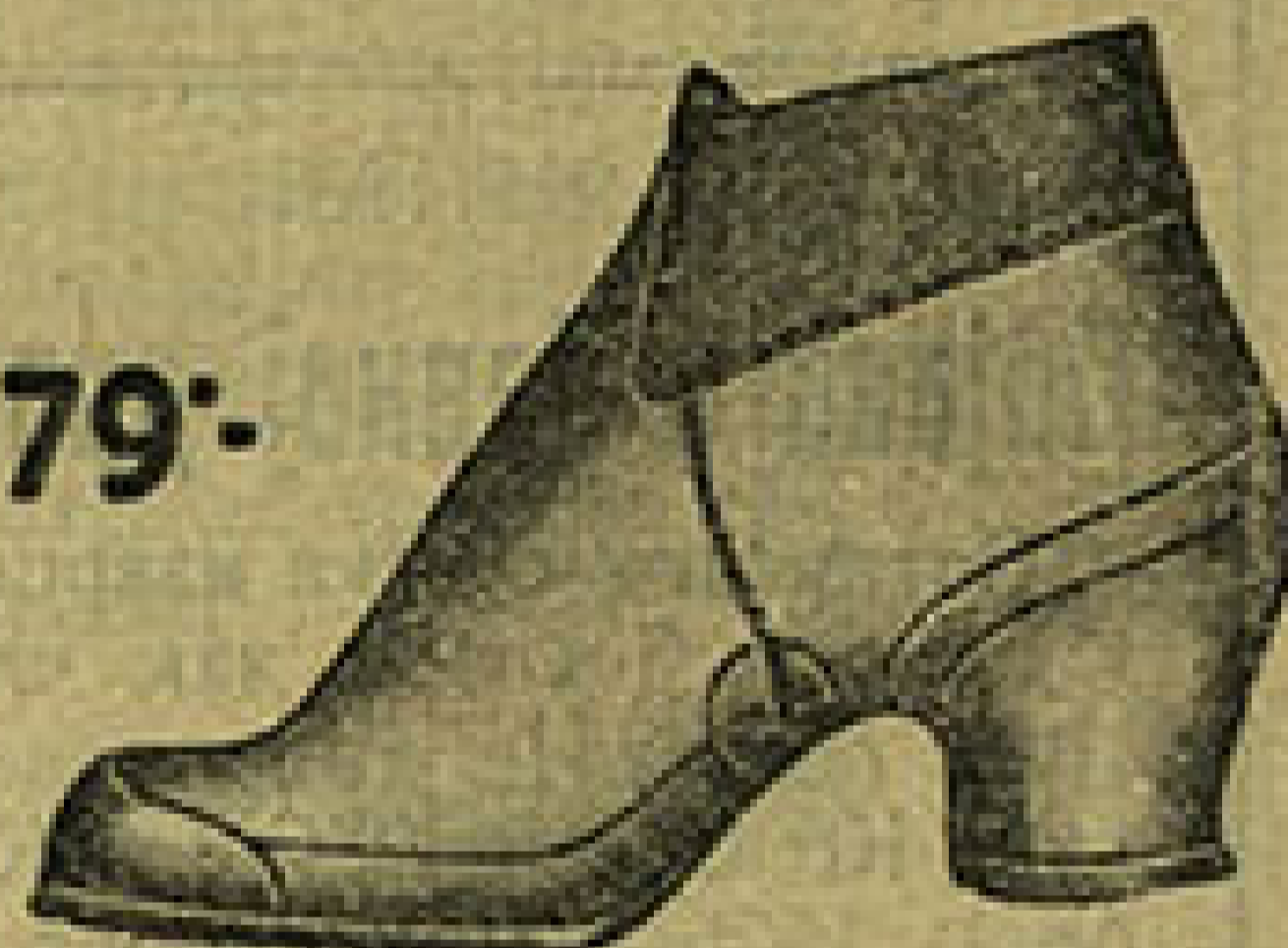
49°-

Vrsta 7045

Ево кућних папуча без којих не
може бити ни једна домаћица.

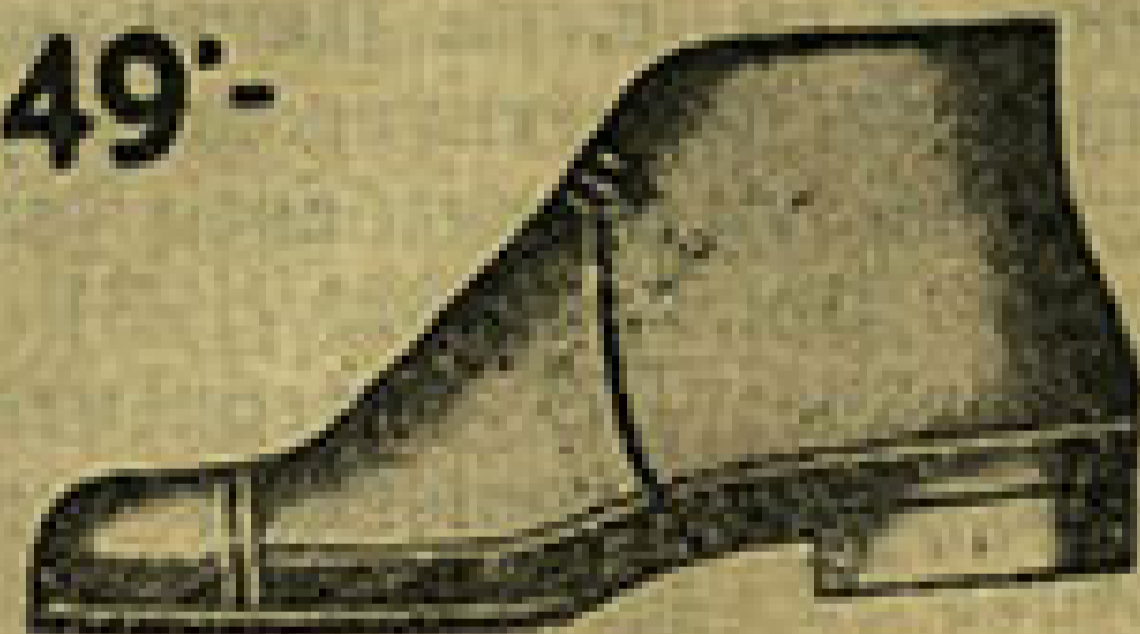
79°-

Vrsta 1865-01

Снежне ципеле од гуме са
топлом поставом. Елегантне и
јефтине.

149°-

Vrsta 3657-37

Мушке топле ципеле од Мел-
тона са гуменим ђоном.

69°-

Vrsta 1045-71

Наше пуловер снежне ципеле од
гуме, лагане са поставом од вуне-
ног трикоа.

49°-

Vrsta 1861-01

Снежне ципеле за Вашу децу.

69°-

Vrsta 1255-31

Од финог габардина снежне ципеле
које продајемо за невероватно јеф-
тину цену.

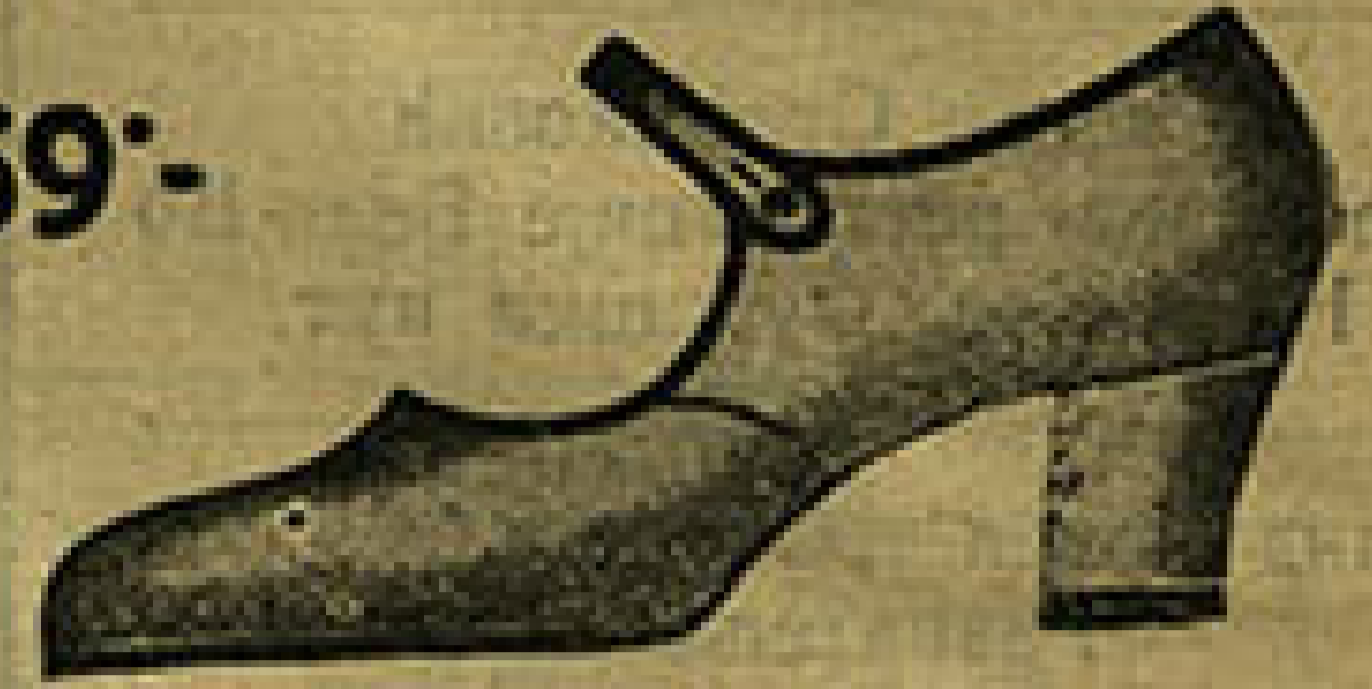
129°-

Vrsta 3262-00

За немирне дечаке јаче ципеле од
масне коже са јаким кожним ђоном.

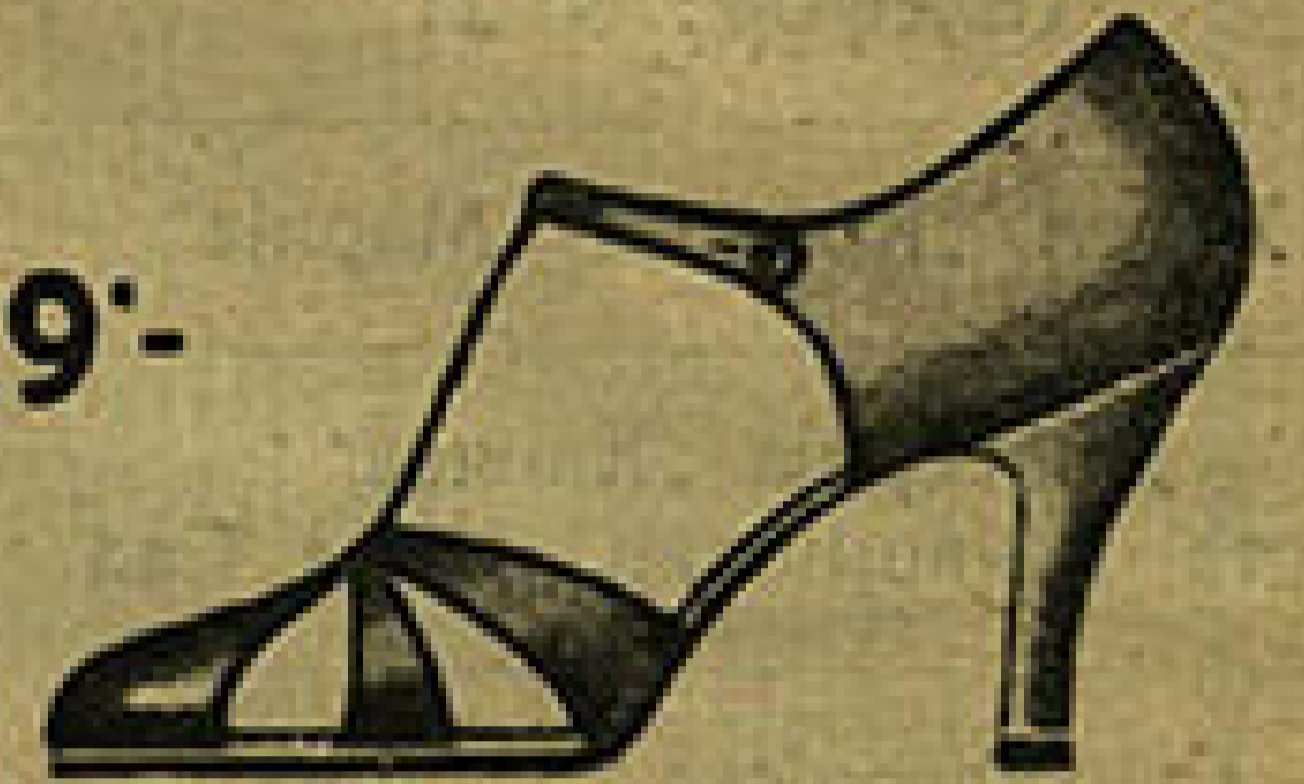
69°-

Vrsta 1345-01

Лагане ципеле од ластина. Угодне,
удобне и јефтине за снежне ципеле.

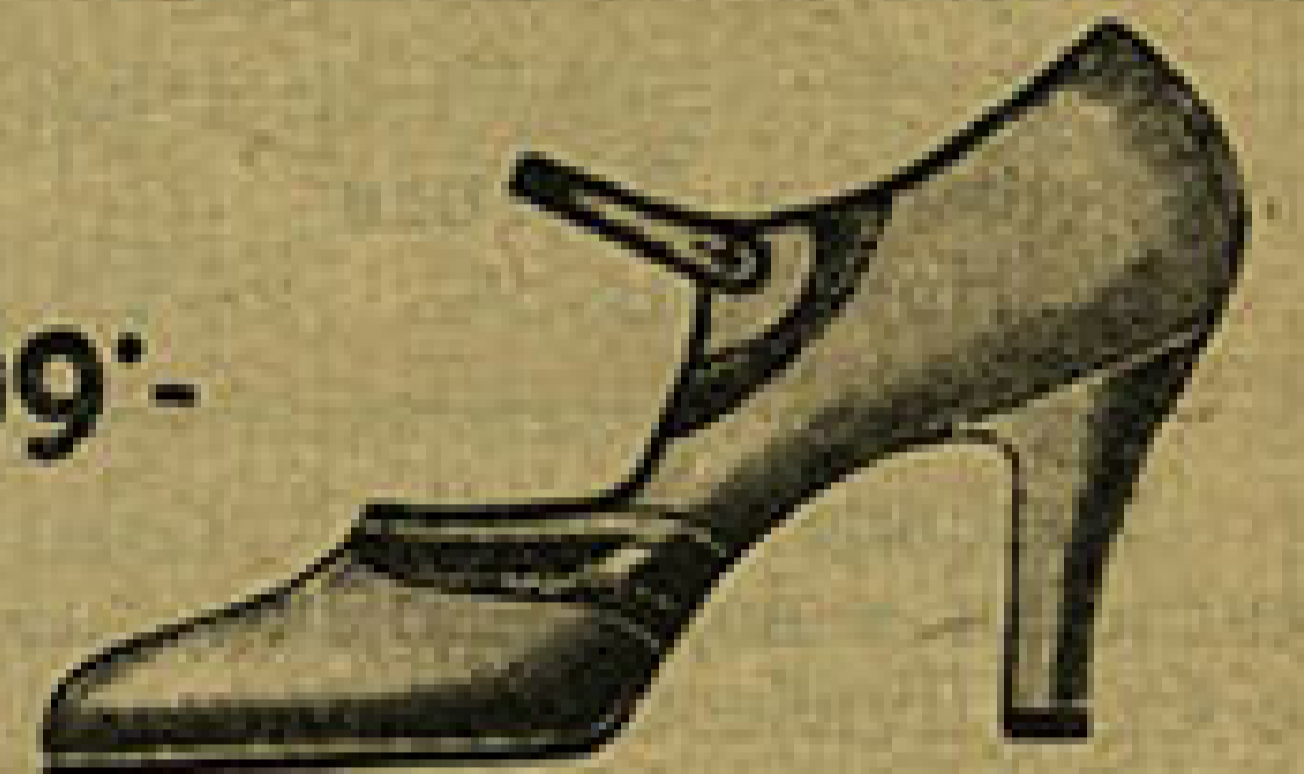
129°-

Vrsta 5485-80

Елегантне ципеле за плес. Израђене
од Крeп-де-шина са модерном висо-
ком потпетицом.

199°-

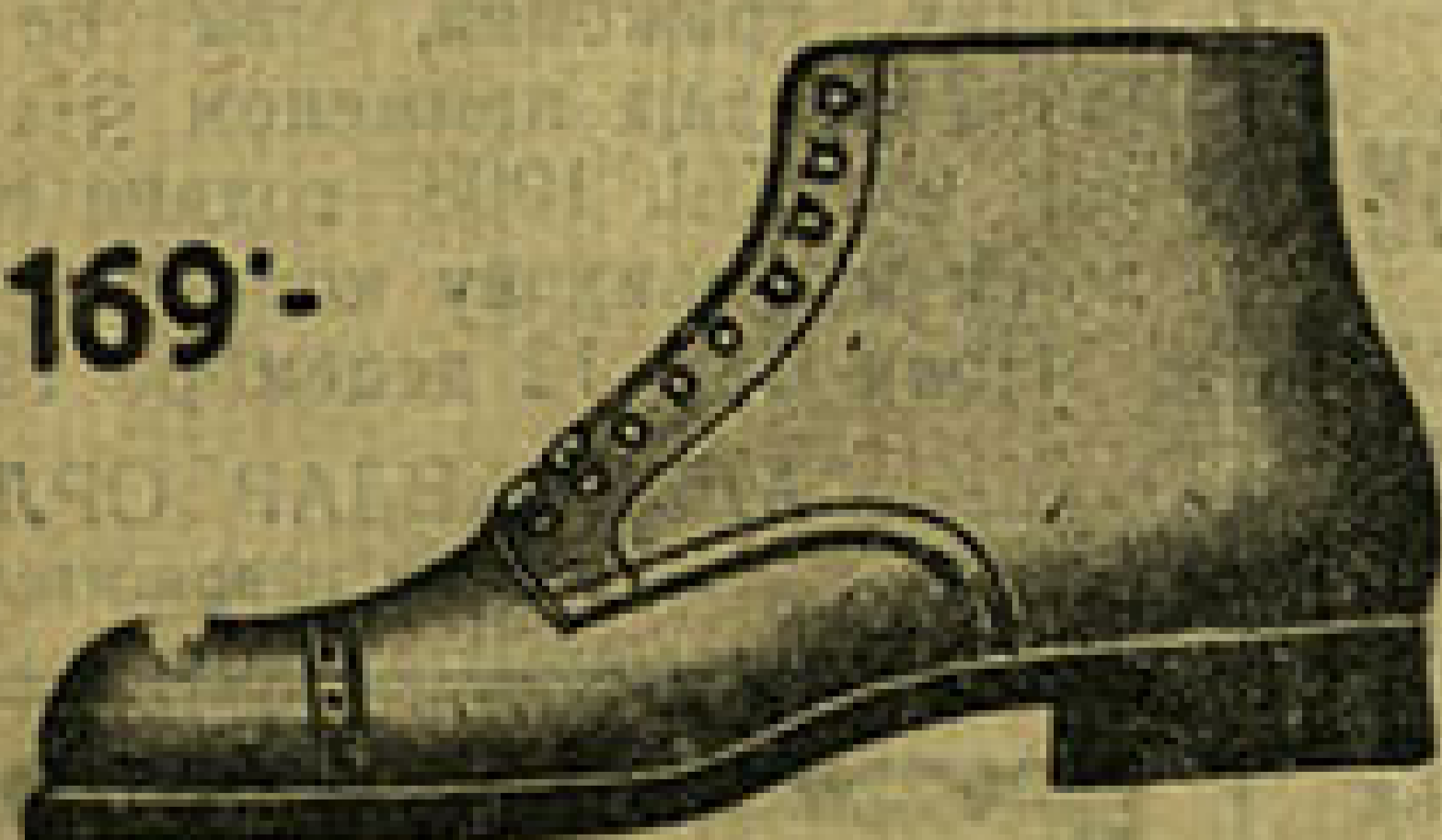

Vrsta 9875-30

Солідне и елегантне лак ципеле
комбиниране са врпцама разних боја.

Обувајте Вашу децу према потреби и временским приликама. Код куће обујте им топле кућне ципеле. Наше ципеле дозвољавају да свако може купити више пари ципела. Користите се нашим искуством.

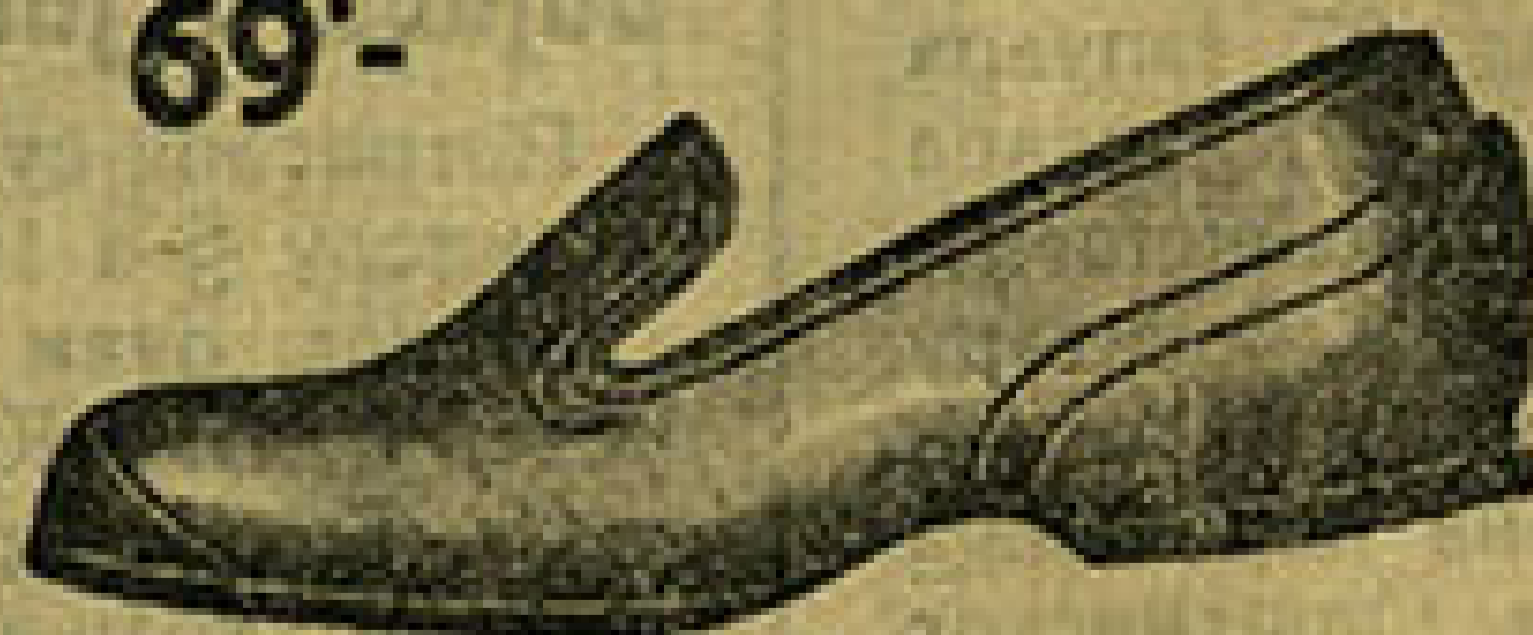
169°-

Vrsta 22

Мушке ципеле штрапац и благдан од цр-
ног бокса са лаким гуменим ђоном.

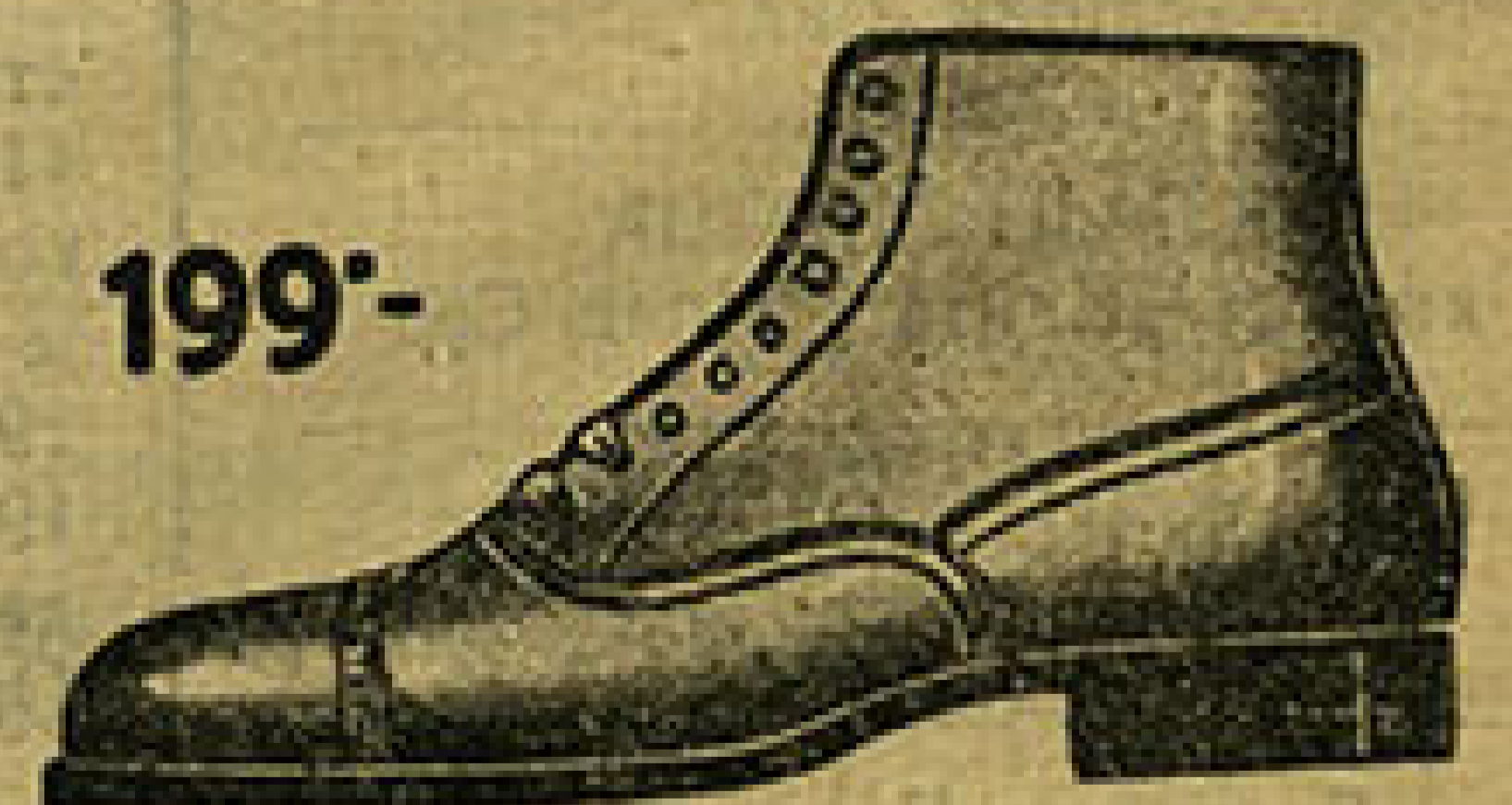
69°-

Vrsta 9817-61

Мушке каљаче, за свако невреме. Про-
дајемо их јефтино и са гаранцијом.

199°-

Vrsta 9972-27

Елегантне ципеле од финог бокса са
кожним ђоновима.

Зими су потребне свакоме снежне ципеле или каљаче од гуме против кише,
снега и блата.